

2 september 2020, 10.00 uur

COVID-19-monitor Inspectie van het Onderwijs meting 2: Hoe hebben scholen en instellingen het onderwijs vormgegeven in de periode vanaf begin mei tot aan de zomervakantie 2020?

Het onderzoek

Door telefonisch of via videoverbinding in gesprek te gaan met besturen, scholen en instellingen uit de sectoren po, vo, so, mbo en ho verzamelde de inspectie informatie over hoe besturen, scholen en instellingen in de periode van (gedeeltelijke) schoolsluiting tijdens de COVID-19-crisis het onderwijs hebben vormgegeven. Op die manier geven we voor het gehele onderwijsstelsel op sectorniveau, en dus niet op school- of instellingsniveau, een beeld van de huidige situatie. Het onderzoek betreft een vervolg op de resultaten van de monitor die eerder (13 mei 2020) werden uitgebracht. De eerste ronde interviews is in de loop van april afgenomen. De focus lag toen op het opstarten van het afstandsonderwijs. De tweede (en hier gerapporteerde) ronde interviews vond plaats vlak voor de zomervakantie. Tevens is een zeer beperkt aantal scholen fysiek bezocht, daar is ook gesproken met leraren/docenten en leerlingen/studenten. De inspectie is van plan om begin oktober de besturen, scholen en instellingen opnieuw te benaderen over de situatie op dat moment. In het voorjaar van 2021 zullen we over ons onderzoek ook rapporteren in de jaarlijkse Staat van het Onderwijs.

Samenvatting voortgezet speciaal onderwijs

Tussen 22 juni en 3 juli 2020 hebben inspecteurs en analisten voor de tweede keer telefonische interviews bij schoolleiders afgenomen in het kader van de COVID-19-monitor. Dit gebeurde op basis van een representatieve steekproef van 50 scholen voor voortgezet speciaal onderwijs. Van deze scholen brachten we de onderwijssituatie in kaart over de periode vanaf 2 juni tot aan de zomervakantie. De steekproef van deze tweede meting komt grotendeels overeen met die van de eerste meting die tussen 13 en 22 april 2020 plaatsvond en waarover we op 13 mei 2020 op onze website publiceerden: 45 van de 49 scholen uit meting 1 (92%) werden opnieuw bevraagd. Daarnaast werden 5 nieuwe scholen bevraagd. Parallel aan de interviews met schoolleiders bezochten inspecteurs 6 scholen en spraken daar met leraren en leerlingen om hun ervaringen te horen. Waar van toepassing hebben we dit als kleuring van het onderzoek in de tekst opgenomen.

De hoofdbevindingen op een rij:

Verworvenheden

- Allereerst noemden de schoolleiders diverse zaken die de afgelopen periode opvallend goed verliepen. Zo waren zij positief over de flexibiliteit en creativiteit van het personeel, de medewerking en betrokkenheid van ouders en de wijze waarop de leerlingen zich aan de nieuwe regels wisten aan te passen. Daarnaast waren veel schoolleiders enthousiast over digitale toepassingen die de school ook in de toekomst bij de verzorging van het onderwijs wil blijven inzetten. Het gaat dan onder andere om online lessen, instructiefilmpjes en videobellen (vooral voor teamoverleggen). Ook wilden scholen de ouders bij thuiswerk blijven betrekken en vonden ze online oudergesprekken soms een goed alternatief voor ouders die ver van de school wonen. Bovendien gaven verschillende schoolleiders aan dat zij het onderwijs graag blijvend voor een deel via afstandsonderwijs zouden willen inrichten. Daarbij zien sommige scholen aanleiding om de inrichting van de onderwijstijd te heroverwegen, omdat het

afstandsonderwijs met minder uren in sommige opzichten effectiever was dan het onderwijs op school. Leraren gaven aan dat die effectiviteit vaak wel samenhangt met de mate waarin ouders hun kinderen bij het thuiswerk kunnen begeleiden en erop toezien dat ze hun afspraken met de leraren nakomen. Maar ook het type leerling en diens beperkingen spelen een rol. Leraren vonden het mooi om te zien dat ouders door hun begeleiding meer inzicht kregen in het gedrag en de schoolontwikkeling van hun kind.

- Door een betere toepassing van de digitale middelen bij de methodes en met alle nieuw ontwikkelde (digitale) leerstof hebben veel scholen hun onderwijsaanbod verrijkt. Dit biedt nieuwe mogelijkheden om te differentiëren en om leerlingen zelfstandig te laten werken. Bovendien hebben sommige scholen nu meer en betere middelen voorhanden om thuisonderwijs te bieden aan leerlingen die door een ziekte of om andere gegronde redenen tijdelijk niet naar school kunnen komen.
- Leraren gaven aan dat zij sinds de herstart van het onderwijs op school veel meer rust in de school ervaren dan voor de COVID-19-crisis. Dit komt door de fysieke maatregelen die de scholen genomen hebben om aan de richtlijnen van het RIVM te kunnen voldoen. Zo werden bijvoorbeeld alle ingangen gebruikt, wisselden leraren van lokaal in plaats van leerlingen en kwamen taxichauffeurs niet meer de school binnen. Ook de gescheiden pauzes voor verschillende groepen leerlingen zorgden voor rust in de school. De nieuwe regels zouden de leraren graag willen behouden.

Onderwijsaanbod en wijze van aanbieden

- Toen de scholen vanaf 2 juni weer open gingen, koos het merendeel ervoor het reguliere onderwijsprogramma op cognitief, sociaal en emotioneel gebied zoveel mogelijk voort te zetten. Van zeven op de tien scholen gaven de schoolleiders aan dat het aandeel onderwijs op school voor alle leerlingen gelijk was. Drie op de tien scholen lieten een deel van de leerlingen vaker naar school komen. Dit waren vaak leerlingen met een grotere zorgbehoefte of examenleerlingen. Meestal werd het onderwijs vormgegeven in een cyclus van een week, soms in een cyclus van twee weken. Om de 1,5 meter afstand op school te realiseren, lieten de meeste scholen dagelijks een deel van de leerlingen naar school komen, gaven zij looproutes aan en richtten zij de lokalen anders in, vaak met een 1,5 meter markering in de lokalen.
- Bij zeven op de tien scholen waren er na heropening nog altijd leerlingen die geheel of vaker dan andere leerlingen afstandsonderwijs kregen. In de meeste gevallen betrof dit minder dan vijf leerlingen per school. Veel genoemde redenen hiervoor waren dat het kind zelf of een gezinslid tot een risicogroep behoorde of dat ouders twijfelden of de school de veiligheid van hun kind voldoende kon waarborgen. Ook angst bij de leerlingen zelf of ruimtegebrek in de school werden als oorzaken genoemd. Enkele kinderen kregen helemaal geen onderwijs. Vaak betrof het thuiszitters, zoals onder normale omstandigheden, en schoolverlaters, voor wie het lesprogramma al ten einde was. Waar nodig was een leerplichtambtenaar bij de situatie betrokken.
- Bijna de helft van de schoolleiders gaf aan dat (vrijwel) alle leerlingen hun stage weer hadden opgepakt nadat die door de COVID-19-crisis tijdelijk niet had kunnen doorgaan. Op ruim een kwart van de scholen kon slechts ongeveer de helft van de leerlingen hun stage hervatten. Op de resterende scholen had geen of slechts een enkele leerling de stage weer opgepakt. De stageproblematiek was branche-afhankelijk. Daarnaast konden vooral de stages in de dagbesteding meestal geen doorgang vinden. Wanneer de stages niet konden doorgaan, lieten de scholen de leerlingen naar school komen voor vervangende opdrachten en soms meer theorieles. Ook wisten sommige scholen alternatieve stageplekken te vinden. Alle scholen zijn erin geslaagd de examentrajecten van extranei en staatsexamenkandidaten op een

goede wijze af te ronden. Staatsexamens gingen door zoals gebruikelijk en in veel gevallen hadden de extranei de schoolexamens al voor de schoolsluiting afgerond.

Knelpunten

- Ongeveer een kwart van de scholen ondervond knelpunten bij het verzorgen van het onderwijs op school. Het ging dan bijvoorbeeld over moeilijkheden bij het realiseren van de 1,5 meter afstand tussen volwassenen, het zicht krijgen op de ontwikkeling van de leerlingen en het organiseren van de praktijkvakken. Leerlingen zeiden het vooral jammer te vinden dat de praktijkvakken niet of niet zoals gewoonlijk konden plaatsvinden.
- Ongeveer de helft van de schoolleiders gaf aan personele knelpunten te ervaren. Zo waren er leraren en assistenten afwezig door ziekte of zorgtaken. Ook was er vaker sprake van kortdurende afwezigheid van personeelsleden met klachten die op COVID-19 getest werden en op de uitslag moesten wachten. Bovendien leefden er op sommige scholen zorgen bij teamleden die twijfelden of zij de veiligheid van de leerlingen en van zichzelf wel konden waarborgen. Op enkele scholen bezorgde deze nieuwe werksituatie het personeel extra werkdruk of werkstress. Voor de schoolleiders betekende het veel extra inspanningen om het welbevinden van hun teamleden te bewaken.
- Bij de meeste scholen (78%) benoemden de schoolleiders meer en/of andere risico's voor de sociale veiligheid van de leerlingen dan voor de COVID-19-crisis. Het ging dan om COVID-19 gerelateerde spanningen in de thuissituatie, stress bij structuurbehoefte leerlingen door te veel gewijzigde schoolomstandigheden of om angst en onrust over het coronavirus bij de leerlingen zelf.

Zicht op ontwikkeling

- De helft van de scholen bracht bij de hervatting van het onderwijs op school expliciet de beginsituatie van de leerlingen in kaart, veelal aan de hand van toetsen en mondelinge peilingen. Vaak gebruikten zij de resultaten van deze metingen om de ontwikkelingsperspectieven van de leerlingen te evalueren. Sommige schoolleiders gaven aan dat de leraren ook in de periode van afstandsonderwijs voldoende in staat geweest waren om zicht te houden op de leerresultaten van de leerlingen. De meeste scholen met leerlingen met cognitieve of meervoudige beperkingen gaven er de voorkeur aan eerst weer gewoon met het onderwijs rondom de geplande jaardoelen verder te gaan en gaandeweg vast te stellen wat er aan kennis en vaardigheden bij de leerlingen beklijft is. Bij dit type leerlingen is de ontwikkelingsvoortgang ook onder gebruikelijke omstandigheden vaak pas over een langere periode vast te stellen. Vier op de vijf scholen die ontwikkelingsachterstanden vaststelden, troffen direct maatregelen op het niveau van individuele of groepen leerlingen, bijvoorbeeld door te differentiëren in het aanbod of de instructie en door extra leerstof aan te bieden. Een evaluatie op schoolniveau zou in veel gevallen nog gaan plaatsvinden.
- Van de meeste scholen (86%) gaven de schoolleiders aan dat de leraren de cognitieve ontwikkeling van de leerlingen die sinds 2 juni weer gedeeltelijk naar school kwamen op een vergelijkbare wijze volgden als voor de COVID-19-crisis. Veelal door weer methodeafhankelijke en methodeonafhankelijke toetsen af te nemen en door doelen op leerlijnen te scoren. Betrof het de enkele leerlingen met alleen afstandsonderwijs, dan volgde een groot deel van de scholen (88%) hun cognitieve ontwikkeling vooral door werk in werkboeken na te kijken, door mondelinge gesprekken te voeren over volbrachte taken of door de ouders van de leerling te raadplegen.

- Ook de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen werd bij veel scholen (81%) na de herstart van het onderwijs weer zoals gebruikelijk gevolgd, veelal door te scoren op leerlijnen of door genormeerde toetsen af te nemen. Andere scholen wilden de leerlingen eerst weer wat langer zien en op school aan hun ontwikkeling werken. Indien vastgesteld (66%), gold voor vrijwel alle scholen dat de meeste leerlingen (70%) dan wel alle leerlingen (15%) zich sociaal conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelden. Ging het om leerlingen met alleen afstandsonderwijs, dan volgde een op de drie scholen de sociale en emotionele ontwikkeling niet. Ruim de helft van de scholen deed dit wel, maar op een andere manier dan gebruikelijk, namelijk vooral door er met de leerlingen en soms ook met de ouders over te praten.
- Ongeveer 70% van de scholen had er ten tijde van het interview al op een of andere manier zicht op of de leerlingen die weer naar school kwamen zich nog conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelden. Bij de andere scholen zou de evaluatie van de perspectieven nog gaan plaatsvinden. Vrijwel alle schoolleiders gaven aan dat de meeste leerlingen (ongeveer 80%) dan wel alle leerlingen (14%) voor wat betreft taal en rekenen/wiskunde nog voldoende op koers zaten. Van de leerlingen die nog altijd alleen afstandsonderwijs kregen, leek de ontwikkeling op het gebied van taal en rekenen/wiskunde volgens de schoolleiders ook meestal nog goed te verlopen.

Evaluatie van het onderwijs

- Bij de bezochte scholen werd het onderwijs in de afgelopen maanden regelmatig geëvalueerd. Waar nodig leidde dit tot bijstellingen, bijvoorbeeld in de hoeveelheid werk die leerlingen kregen. Ook werden soms ouders en leerlingen bij de evaluaties betrokken. Over het algemeen kregen de leraren waardering van ouders voor het onderwijs.

Het nieuwe schooljaar

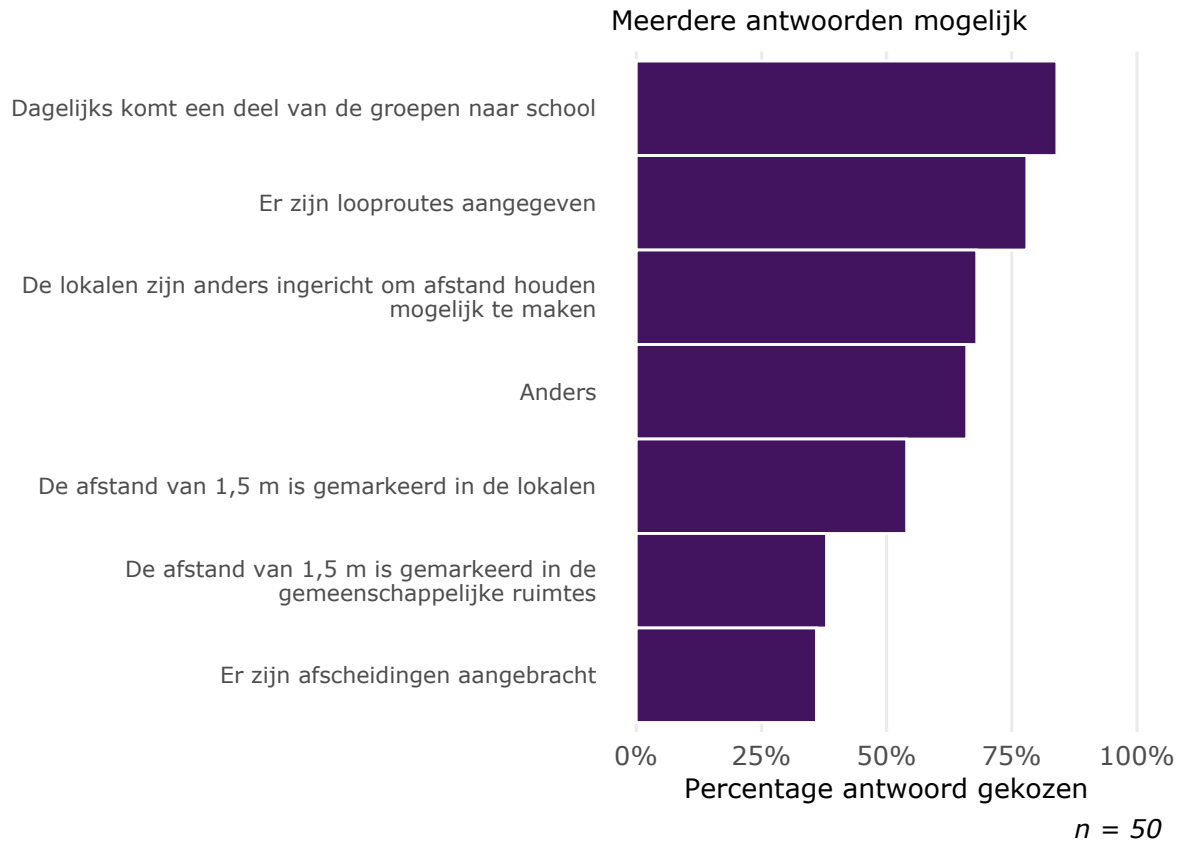
- Een meerderheid van de schoolleiders (86%) zag uitdagingen of had zorgen voor het nieuwe schooljaar. Dat had vaak te maken met het aanhouden van de 1,5 meter afstand en het inzetten van voldoende personeel, zeker wanneer zich een tweede golf gaat voordoen. Ook de mogelijkheden om de stages weer te laten plaatsvinden, blijft een zorgpunt. Vrijwel alle schoolleiders (96%) gaven aan dat de landelijke protocollen voldoende houvast gaven, zowel bij de inrichting van het afstandsonderwijs in maart 2020 als bij de herstart van het onderwijs op school in juni 2020.

Overzicht van de data in grafiekvorm

De volgende pagina's tonen de onderzoeksresultaten in grafiekvorm. Onder elke grafiek noemen we het aantal respondenten dat antwoord gaf op de bijbehorende vraag. De getoonde percentages per antwoordoptie reflecteren het aantal respondenten dat het betreffende antwoord gaf ten opzichte van het aantal respondenten dat de vraag beantwoordde. Wilt u de exacte onderliggende cijfers weten? Of ervaart u problemen met de digitale toegankelijkheid van de informatie? Neem dan contact op via het [contactformulier](#).

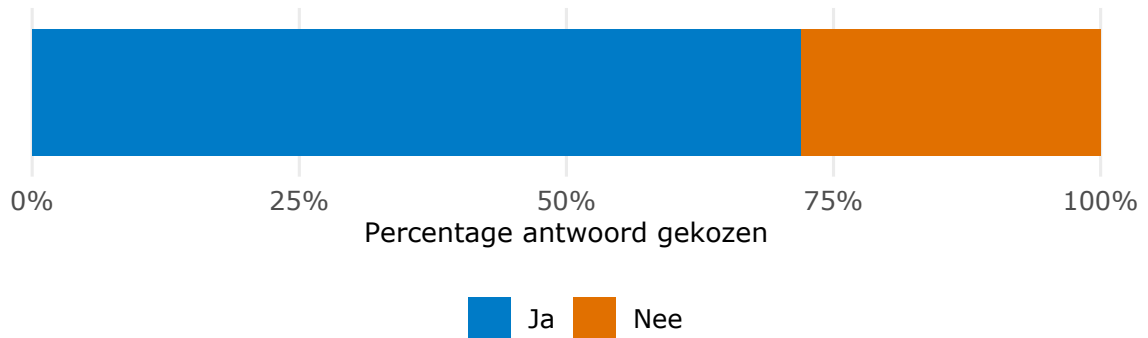
COVID-19-maatregelen

Welke maatregelen heeft de school genomen om de 1,5 meter afstand op school te realiseren?

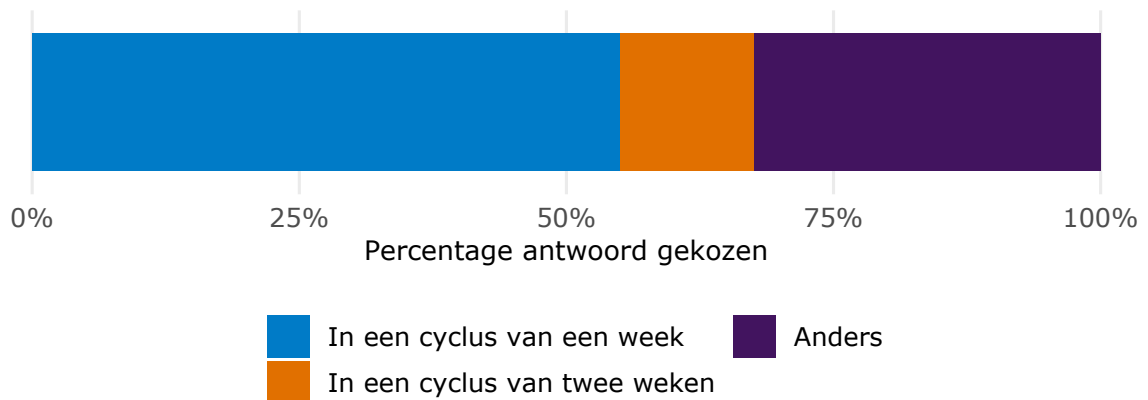
Onderwijsvorm

Is het aandeel onderwijs op school voor alle leerlingen gelijk?

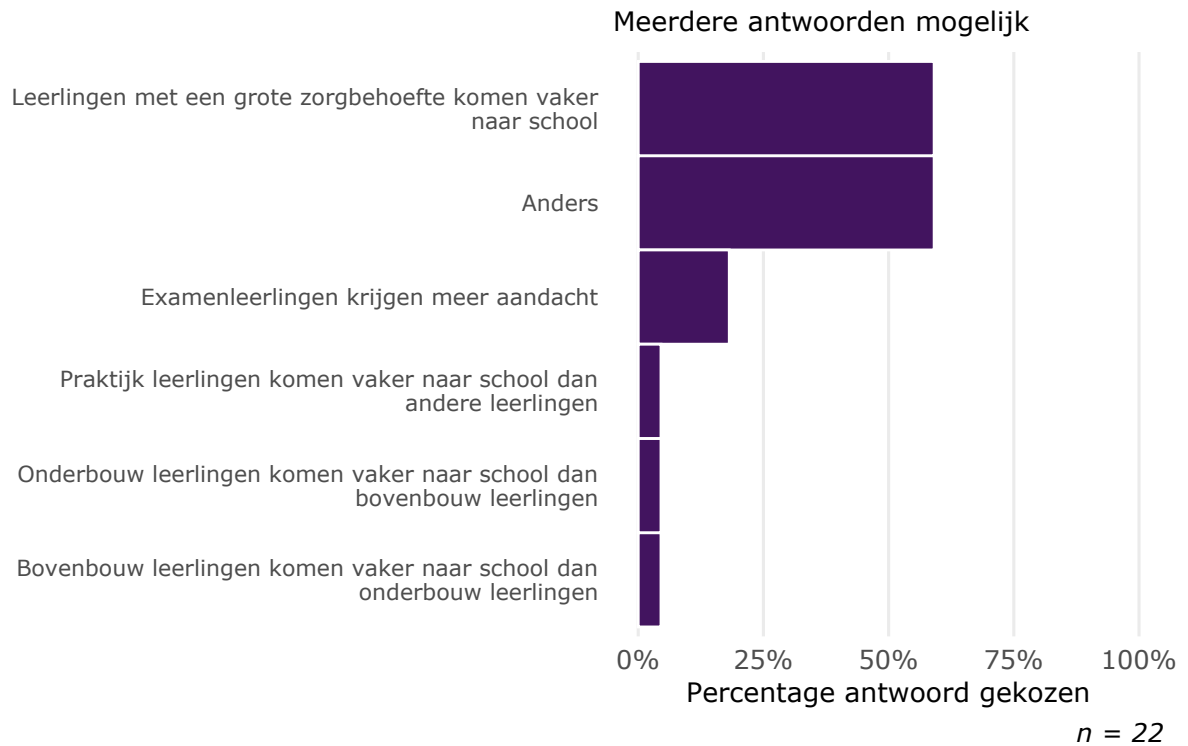
n = 50

Indien het aandeel onderwijs op school voor alle leerlingen gelijk is, hoe is dit dan vorm gegeven?

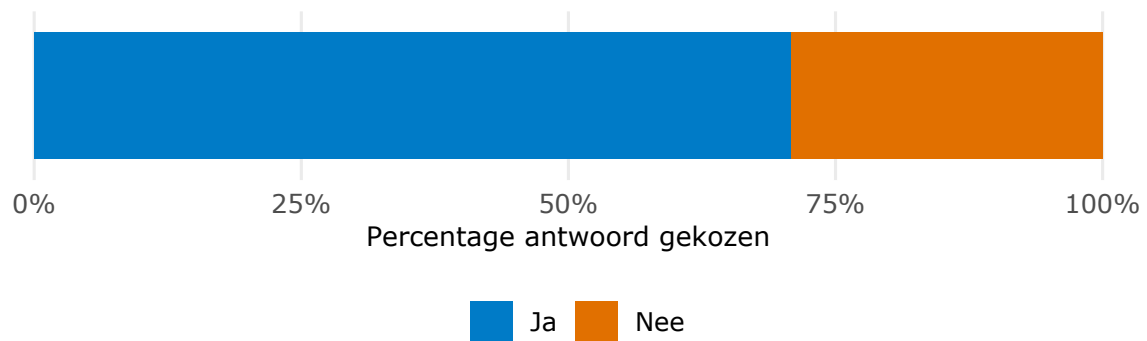

n = 40

Indien het aandeel onderwijs op school niet voor alle leerlingen gelijk is, hoe is dit dan vorm gegeven?

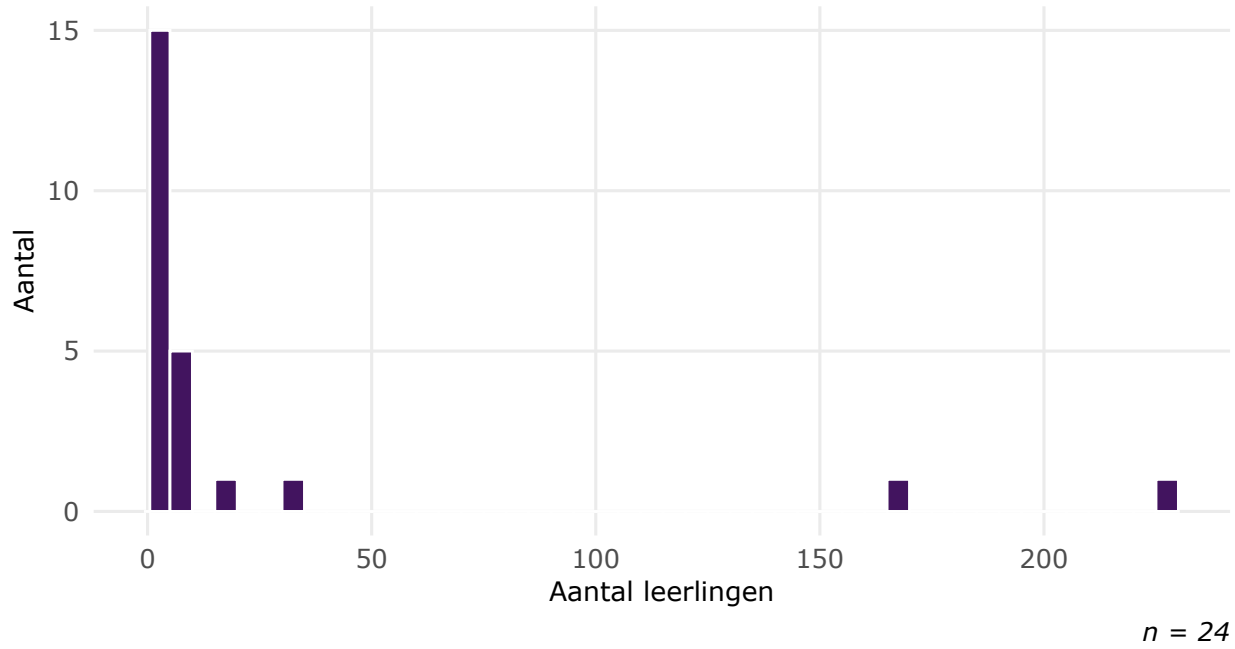

Zijn er na 2 juni nog leerlingen die geheel of gedeeltelijk afstandsonderwijs krijgen?

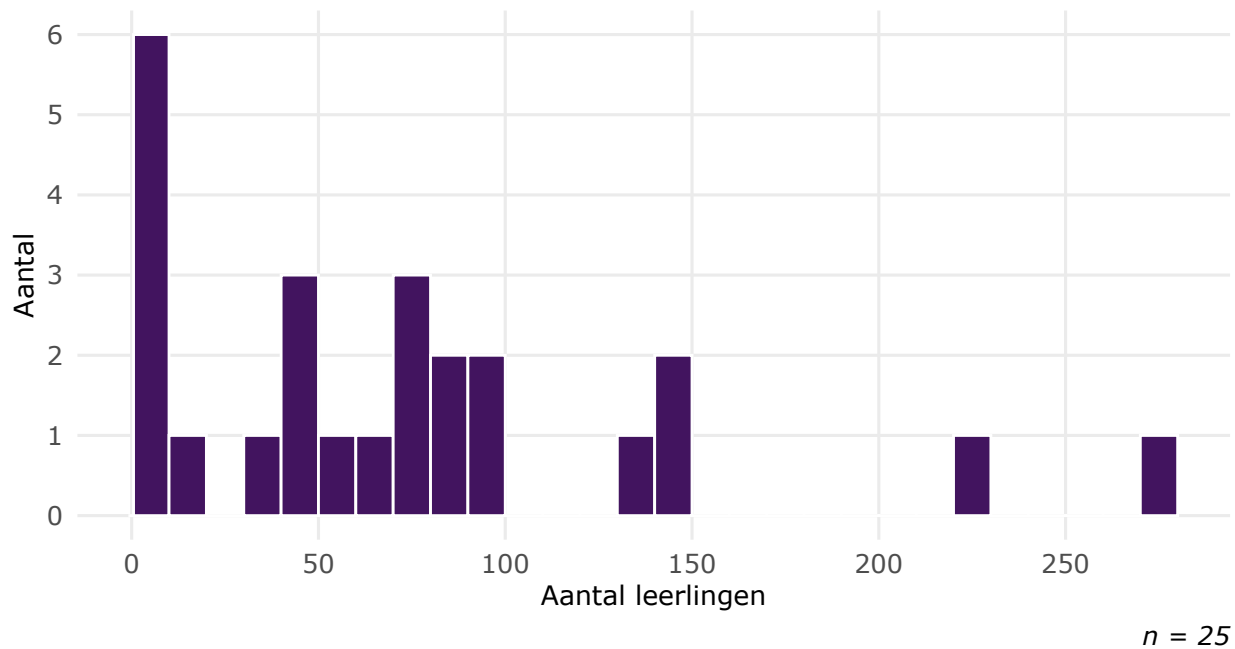

n = 48

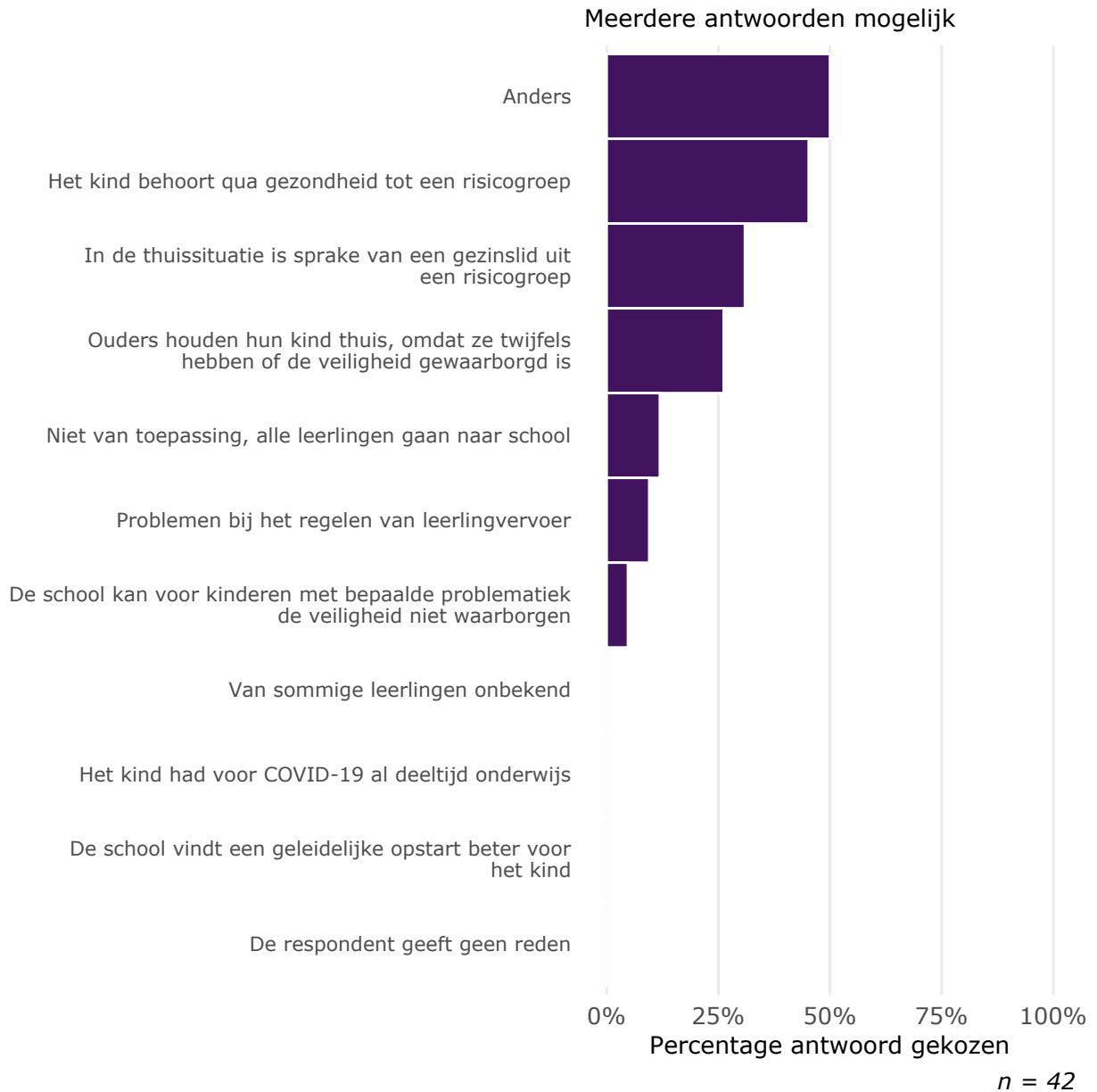
Hoeveel leerlingen hebben sinds 11 mei nog geheel afstandsonderwijs?

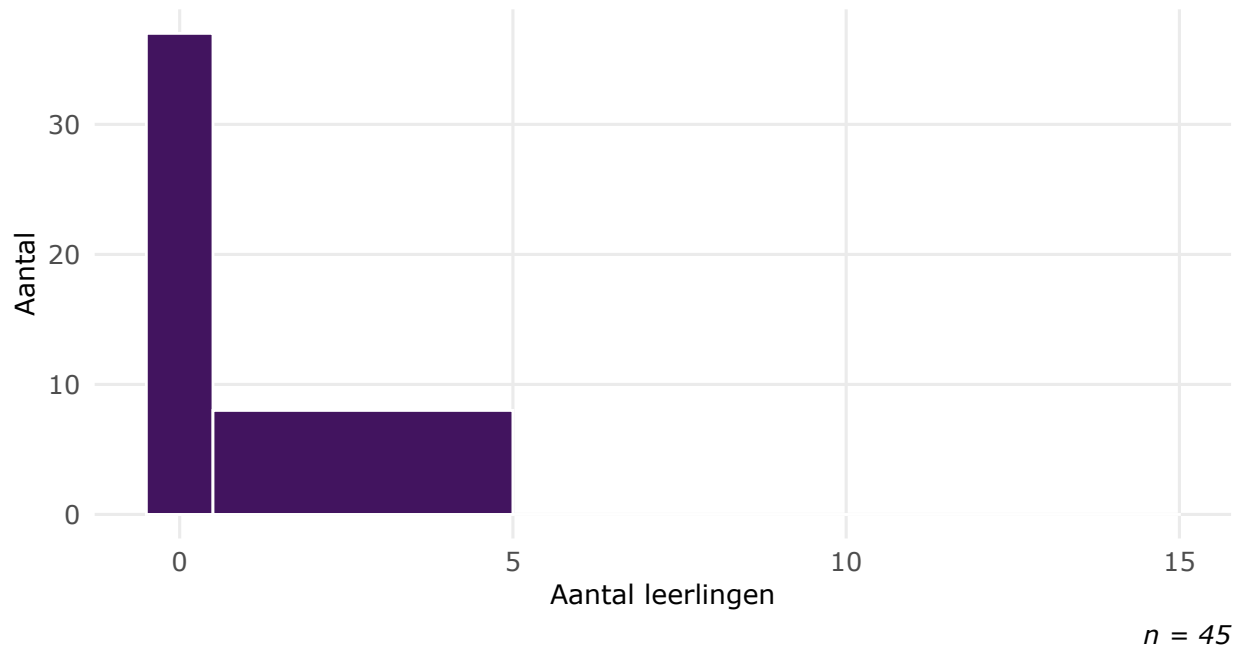
Hoeveel leerlingen hebben sinds 11 mei nog gedeeltelijk afstandsonderwijs?

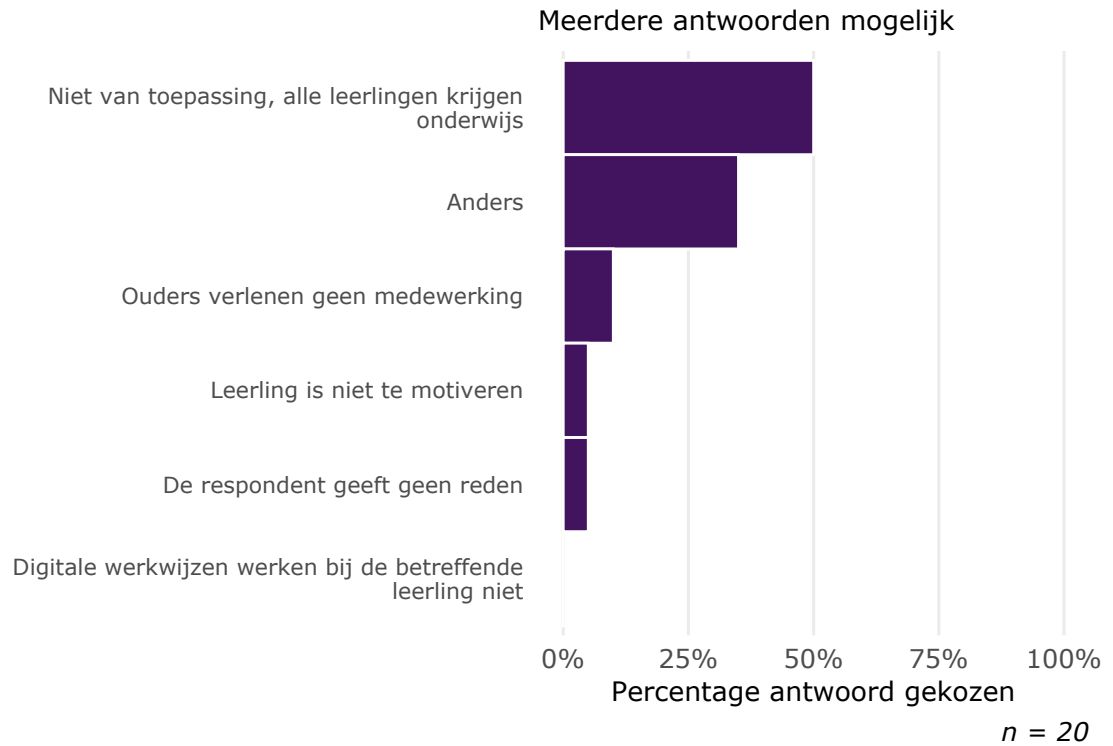
Als er leerlingen zijn die (gedeeltelijk) niet naar school komen, wat zijn hier de redenen voor?

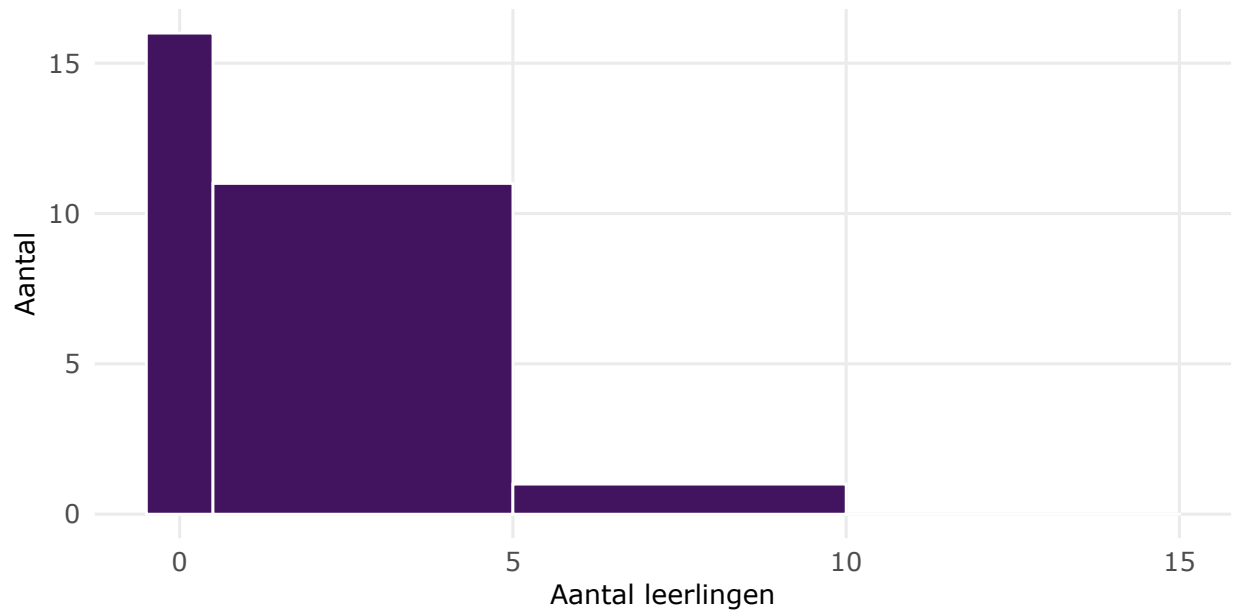
Hoeveel leerlingen hebben geen enkele vorm van onderwijs?

Als er leerlingen zijn die geen enkele vorm van onderwijs krijgen, wat zijn hier de redenen voor?

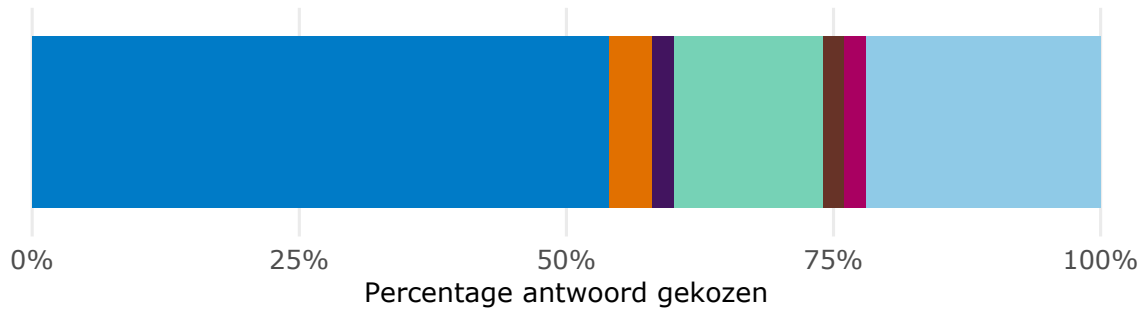
Bij hoeveel van de leerlingen die geen enkele vorm van onderwijs krijgen is de leerplichtambtenaar betrokken?

n = 28

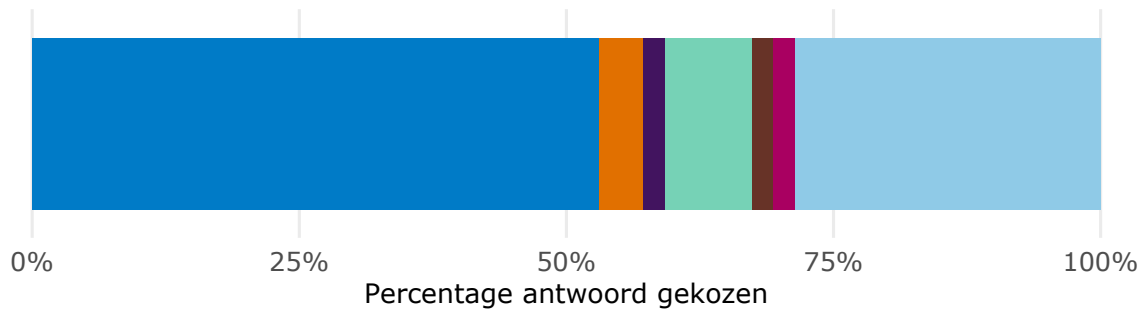
Onderwijsaanbod

Hoe wordt de cognitieve onderwijsinhoud op dit moment (voor de periode van 2 juni tot de zomervakantie) vormgegeven?

n = 50

Hoe wordt de sociale en emotionele onderwijsinhoud op dit moment (voor de periode van 2 juni tot de zomervakantie) vormgegeven?

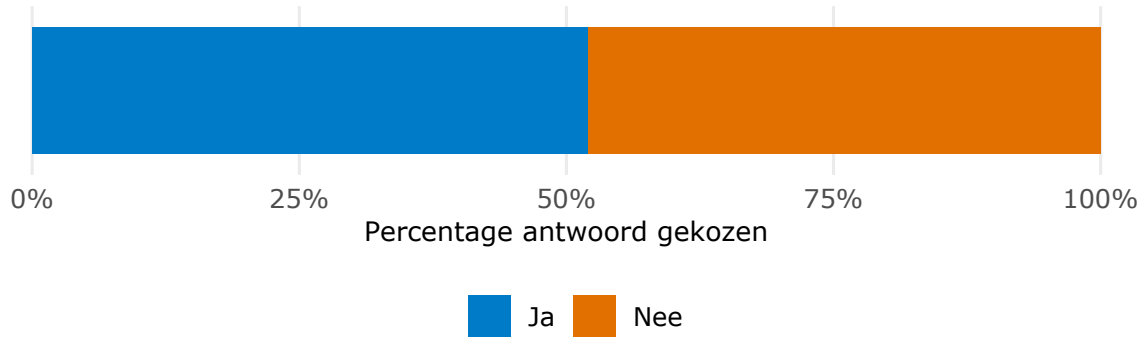

■ Zoveel mogelijk voortzetten van het reguliere onderwijsprogramma	■ Nadruk op onderhoud en herhaling
■ Voortzetting van het onderwijsprogramma in een lager tempo (t.o.v. vóór de COVID-19-crisis)	■ Geen specifiek uitgangspunt
■ Voortzetting van het onderwijsprogramma in een hoger tempo (t.o.v. vóór de COVID-19-crisis)	■ Anders
■ Selectieve voortzetting van het reguliere onderwijsprogramma	■ Weet de respondent niet

n = 49

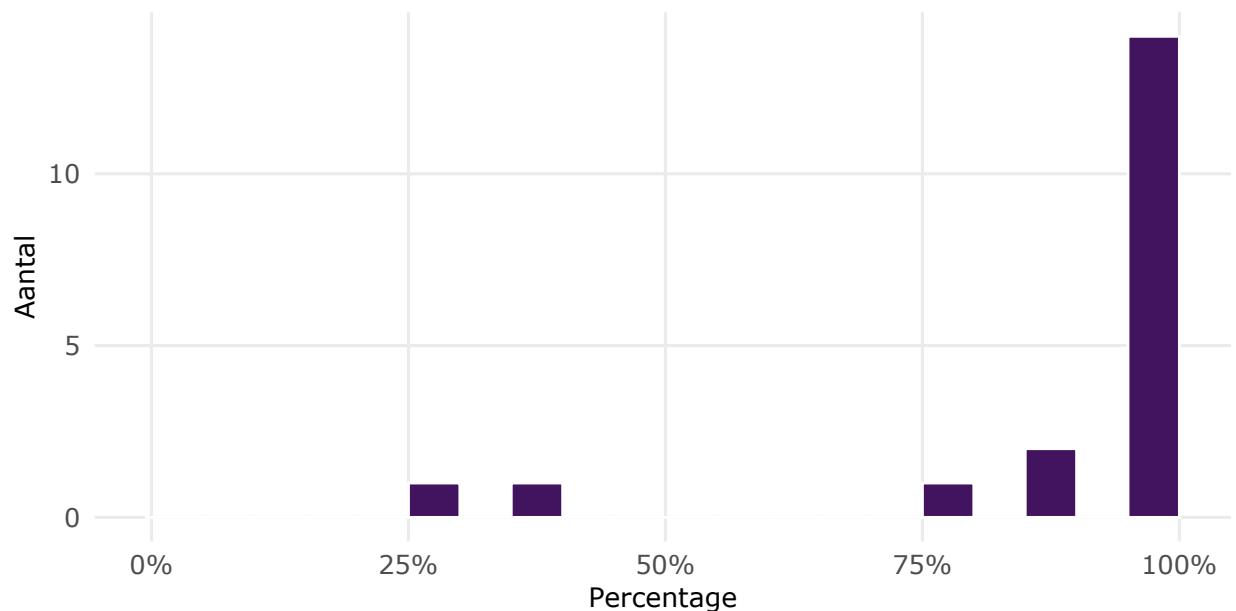
(Volgen van) ontwikkeling van leerlingen

Heeft de school bij hervatting van het onderwijs op school de beginsituatie van de leerlingen in kaart gebracht?

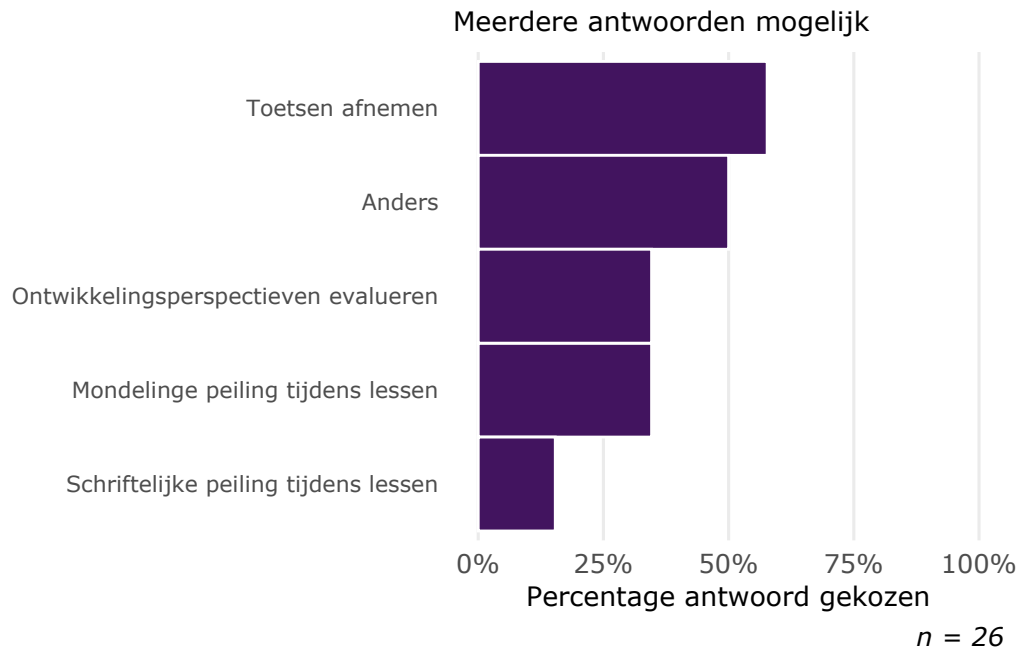
n = 50

Bij hoeveel procent van de leerlingen heeft de school bij hervatting van het onderwijs op school de beginsituatie van de leerlingen in kaart gebracht?

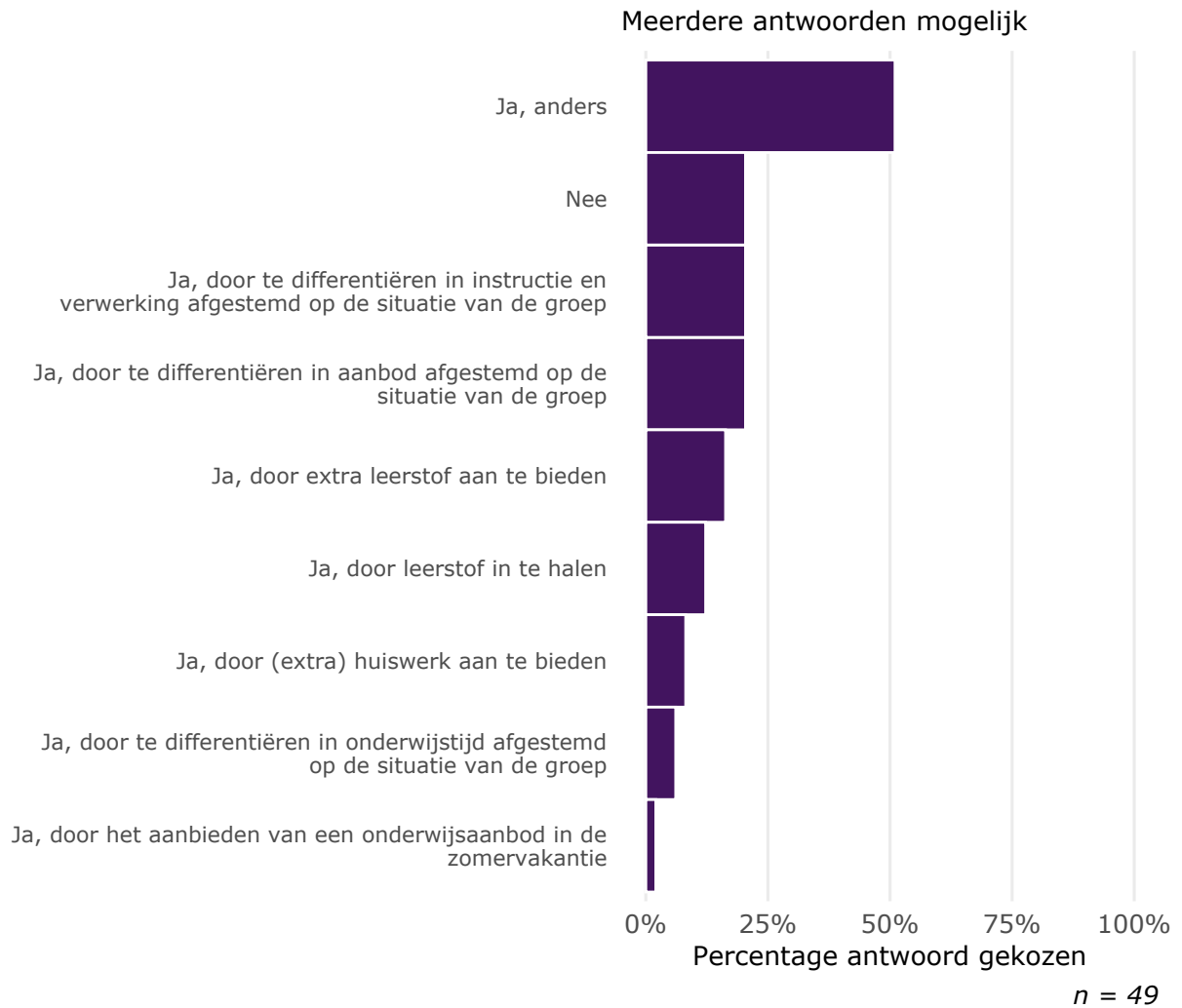

n = 19

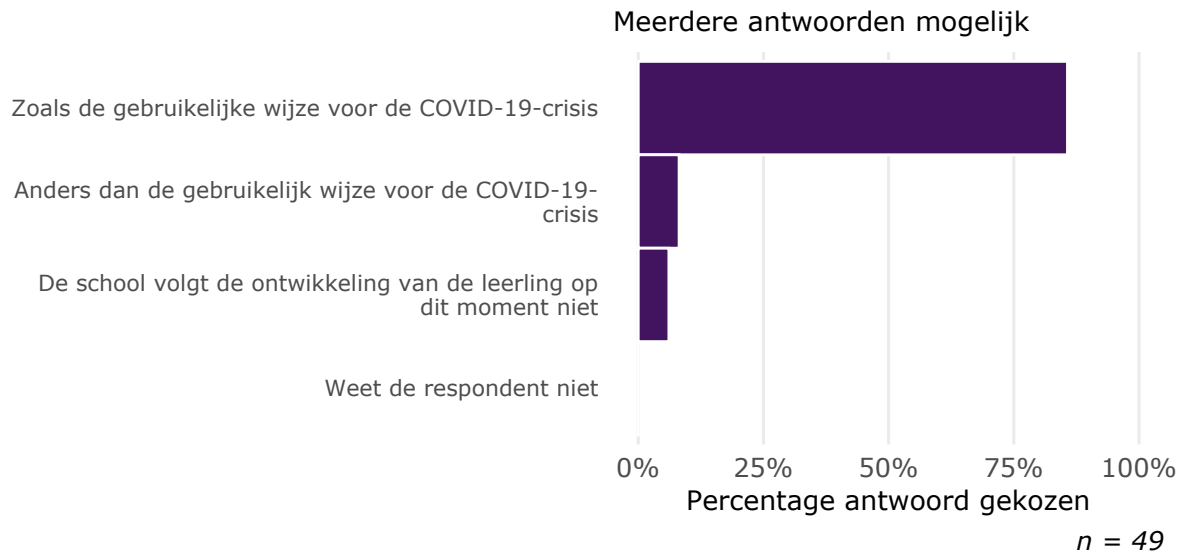
Hoe heeft de school bij hervatting van het onderwijs op school de beginsituatie van de leerlingen in kaart gebracht?

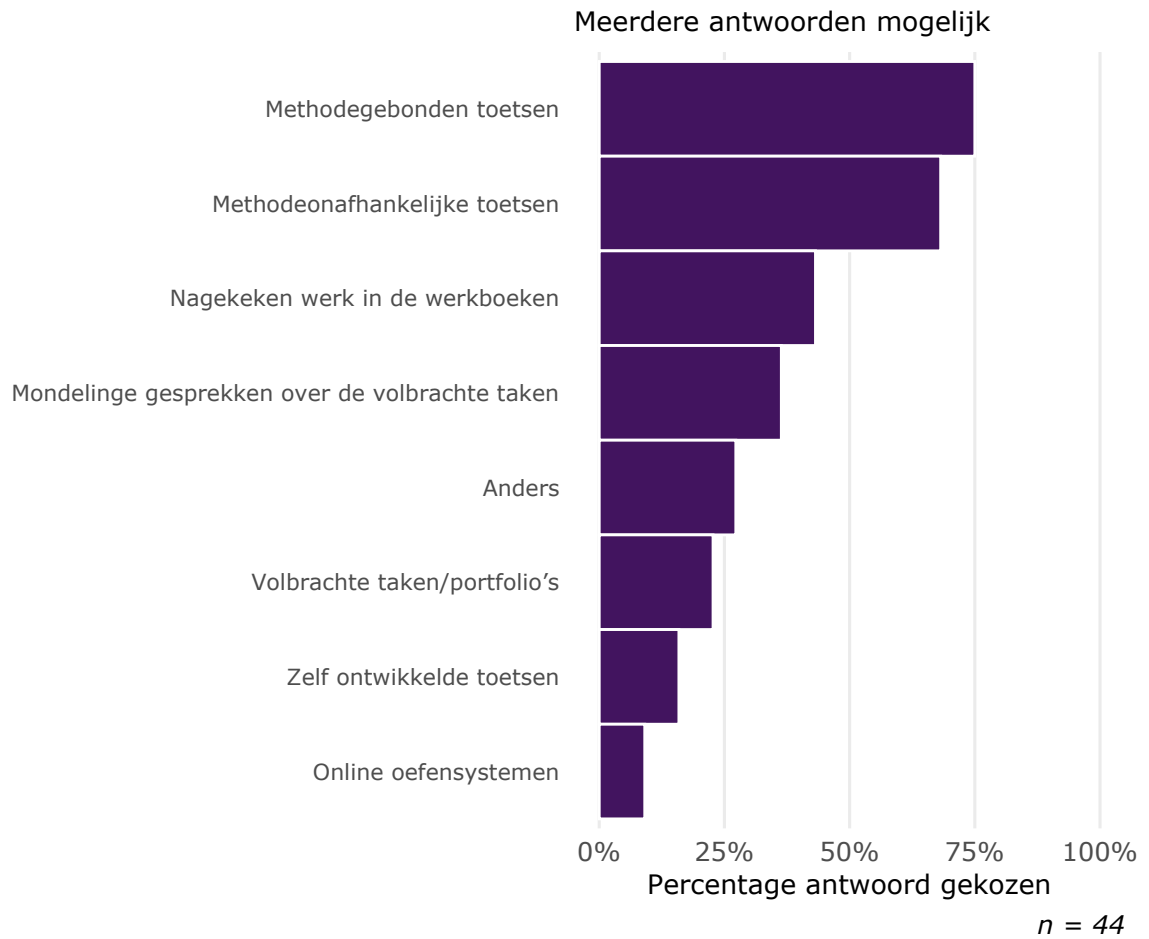
Onderneemt de school acties om eventuele ontwikkelingsachterstand in te halen?

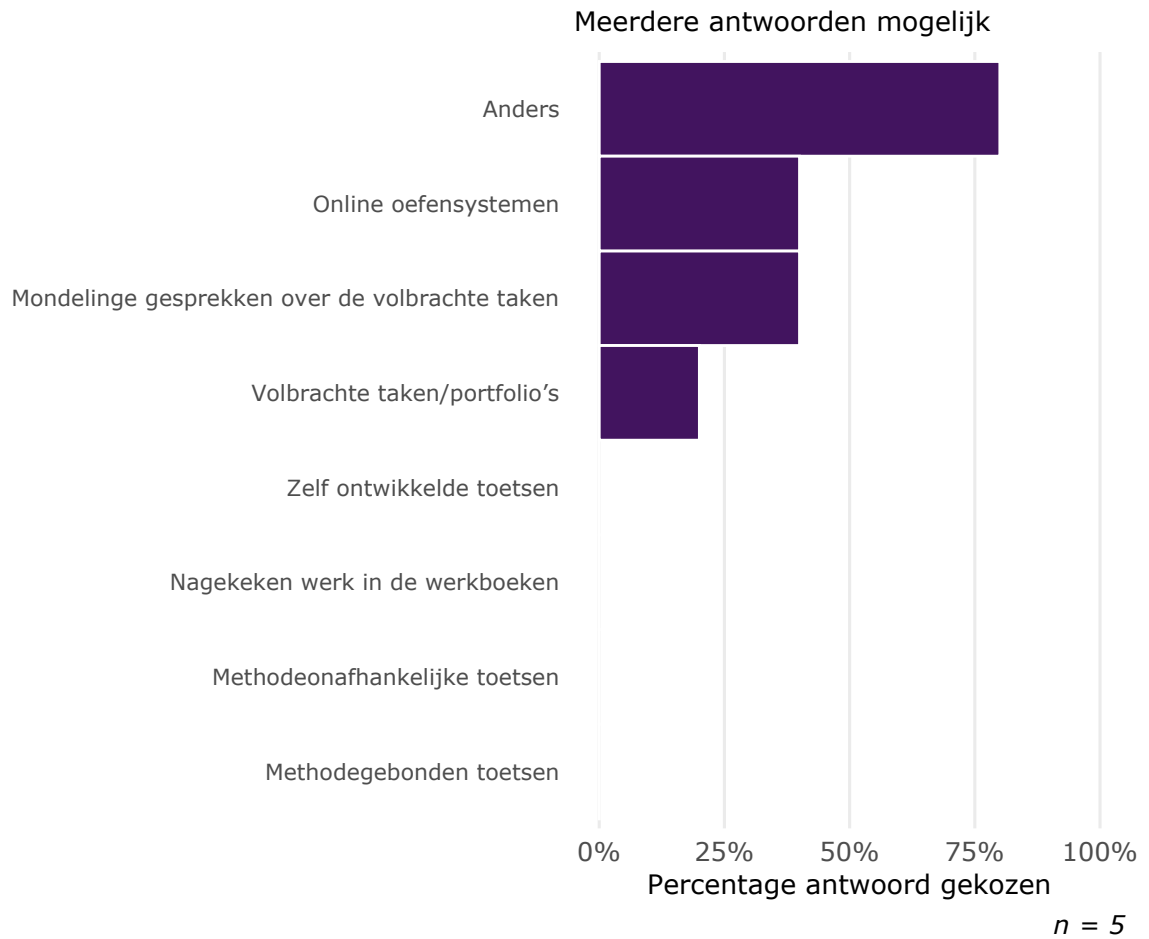
Op welke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling gevolgd sinds 2 juni?

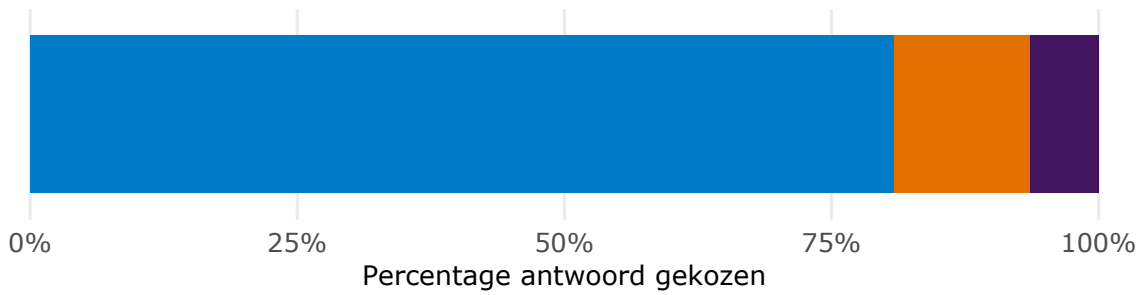
Op welke gebruikelijke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling gevolgd sinds 2 juni?

Op welke nieuwe wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling gevolgd sinds 2 juni?

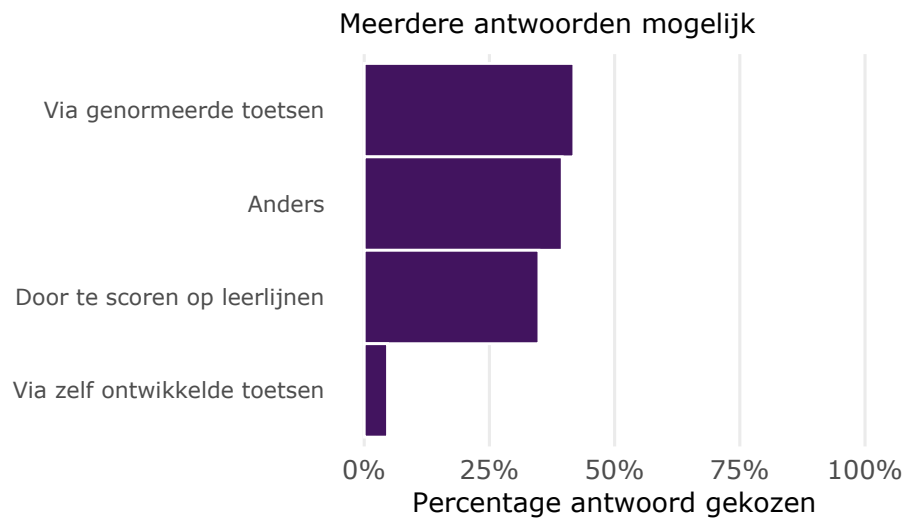
Op welke wijze wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen gevolgd sinds 2 juni?

■ Zoals de gebruikelijke wijze voor de COVID-19-crisis
■ Anders dan de gebruikelijk wijze voor de COVID-19-crisis
■ Niet gevolgd

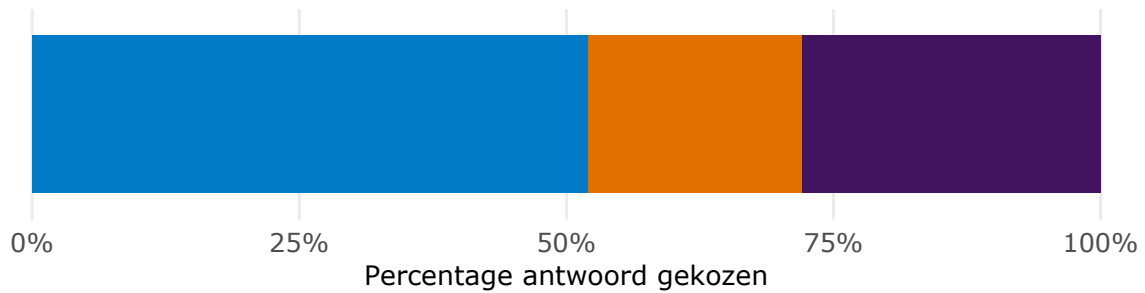
n = 47

Op welke gebruikelijke wijze wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen gevolgd sinds 2 juni?

n = 43

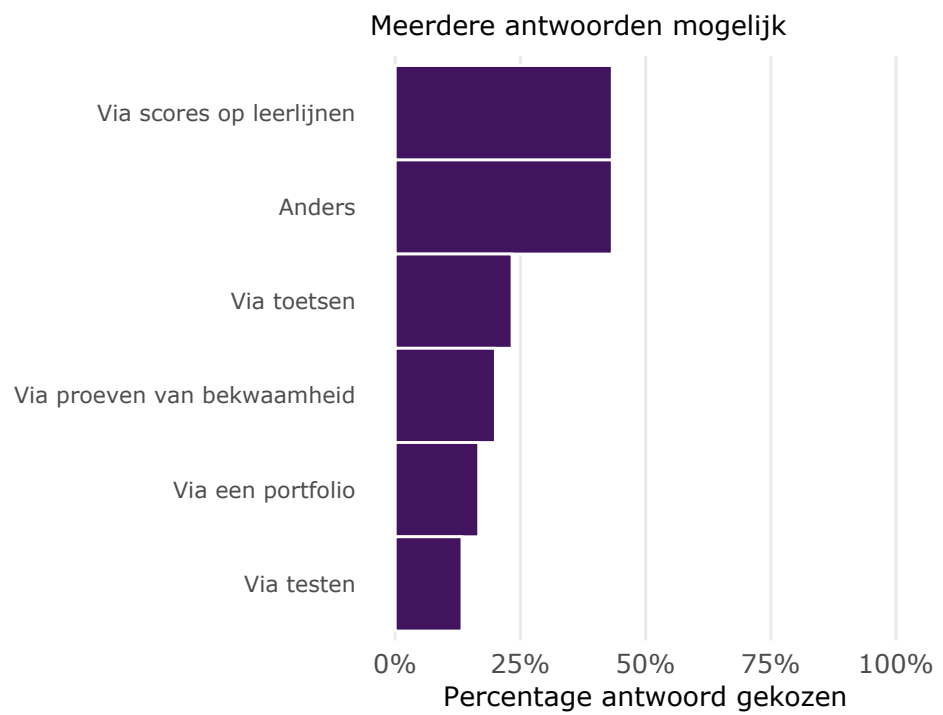
Op welke wijze is de ontwikkeling van praktijkvaardigheden van de leerlingen gevolgd?

■ Zoals de gebruikelijke wijze voor de COVID-19-crisis
■ Anders dan de gebruikelijke wijze voor de COVID-19-crisis
■ Niet gevolgd

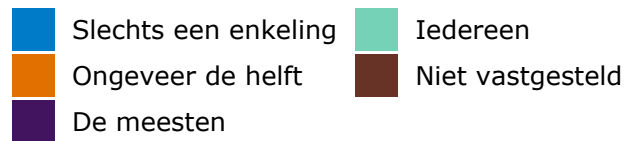
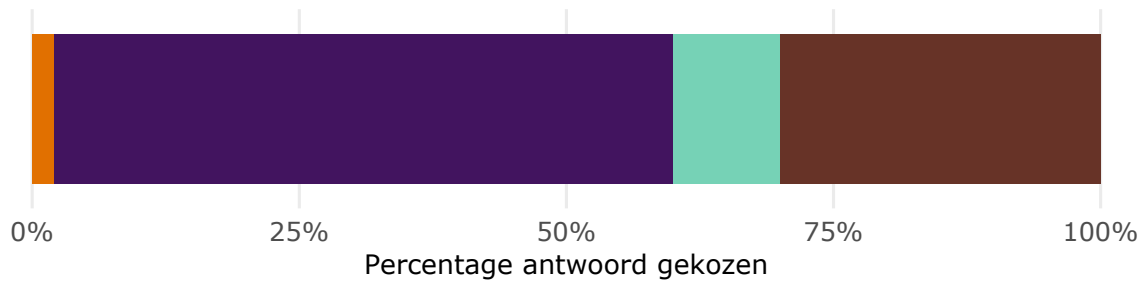
n = 50

Op welke gebruikelijke wijze wordt ontwikkeling van praktijkvaardigheden van de leerlingen gevolgd?

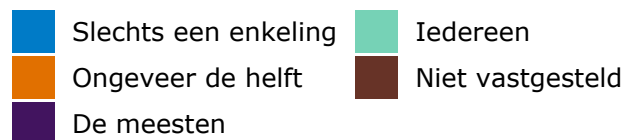
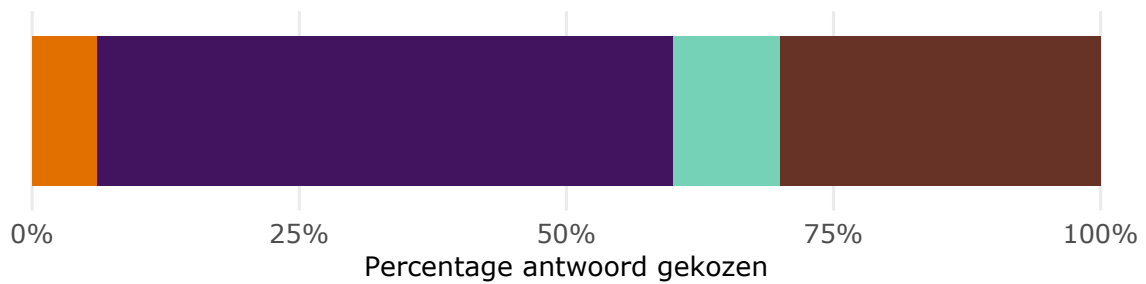
n = 30

Welk deel van de leerlingen kan dit schooljaar nog het streefniveau voor taal uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

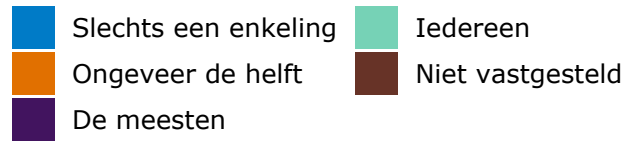
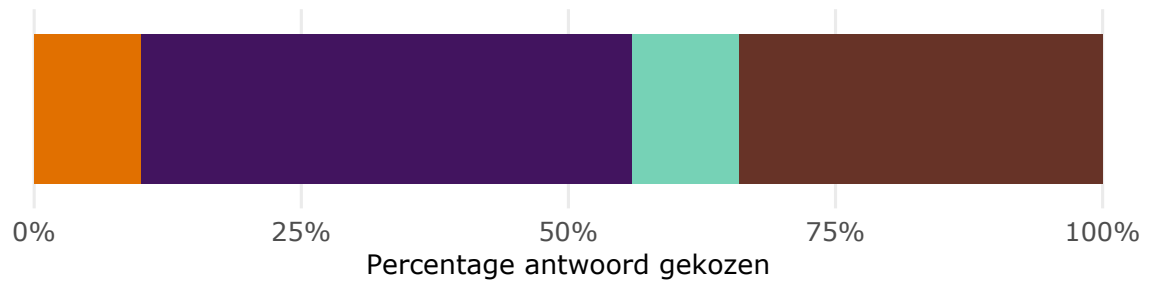
n = 50

Welk deel van de leerlingen kan dit schooljaar nog het streefniveau voor rekenen/wiskunde uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

n = 50

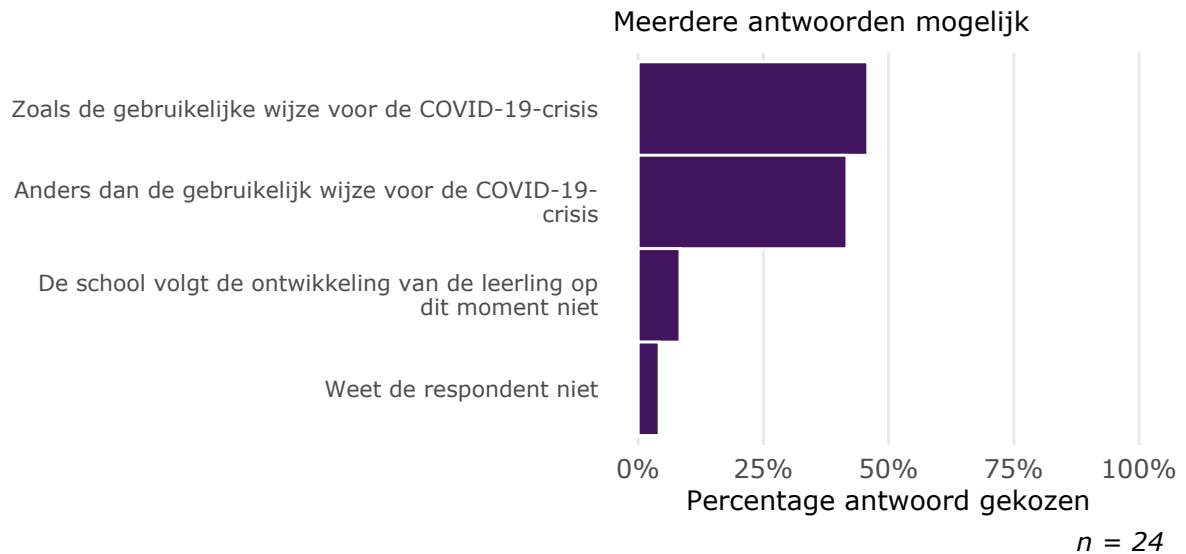
Welk deel van de leerlingen kan dit schooljaar nog het streefniveau voor sociale ontwikkeling uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

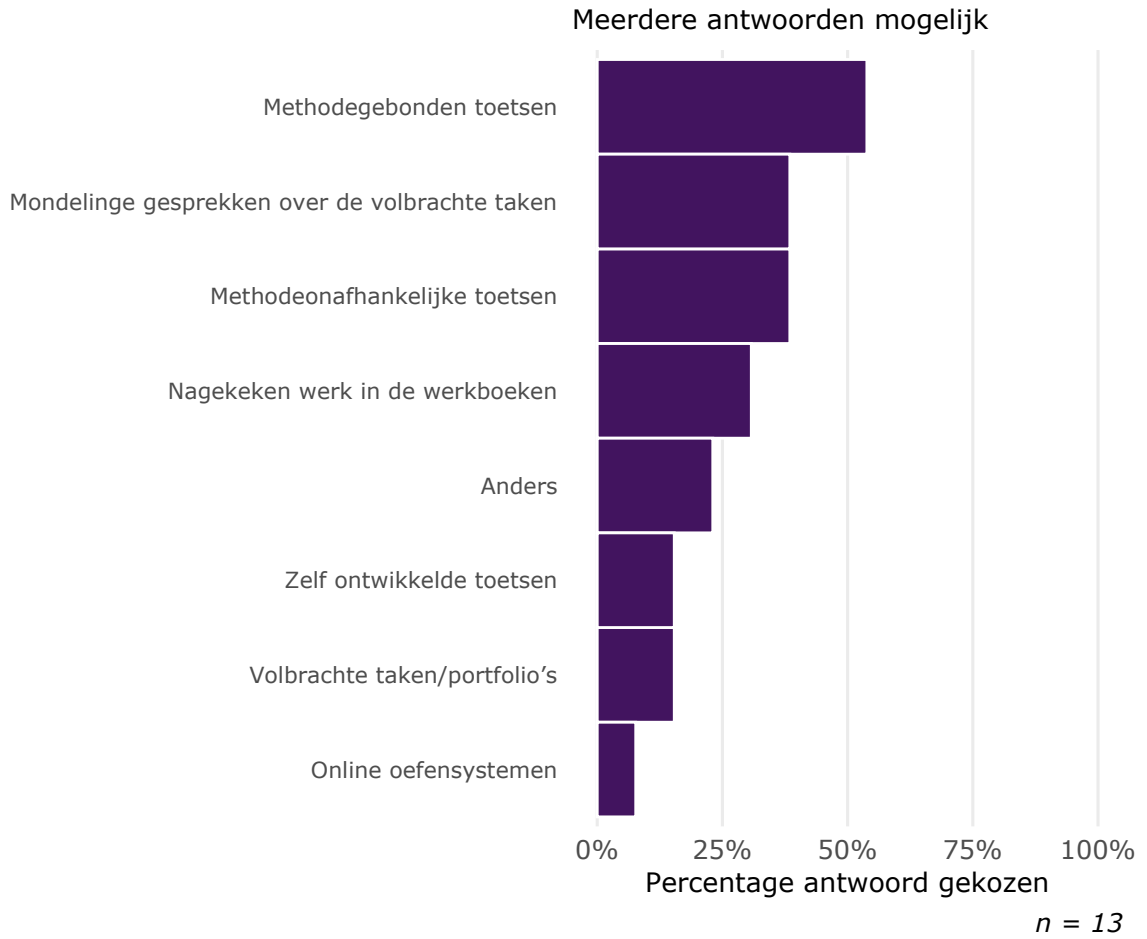
n = 50

(Volgen van) ontwikkeling van leerlingen met alleen afstandsonderwijs

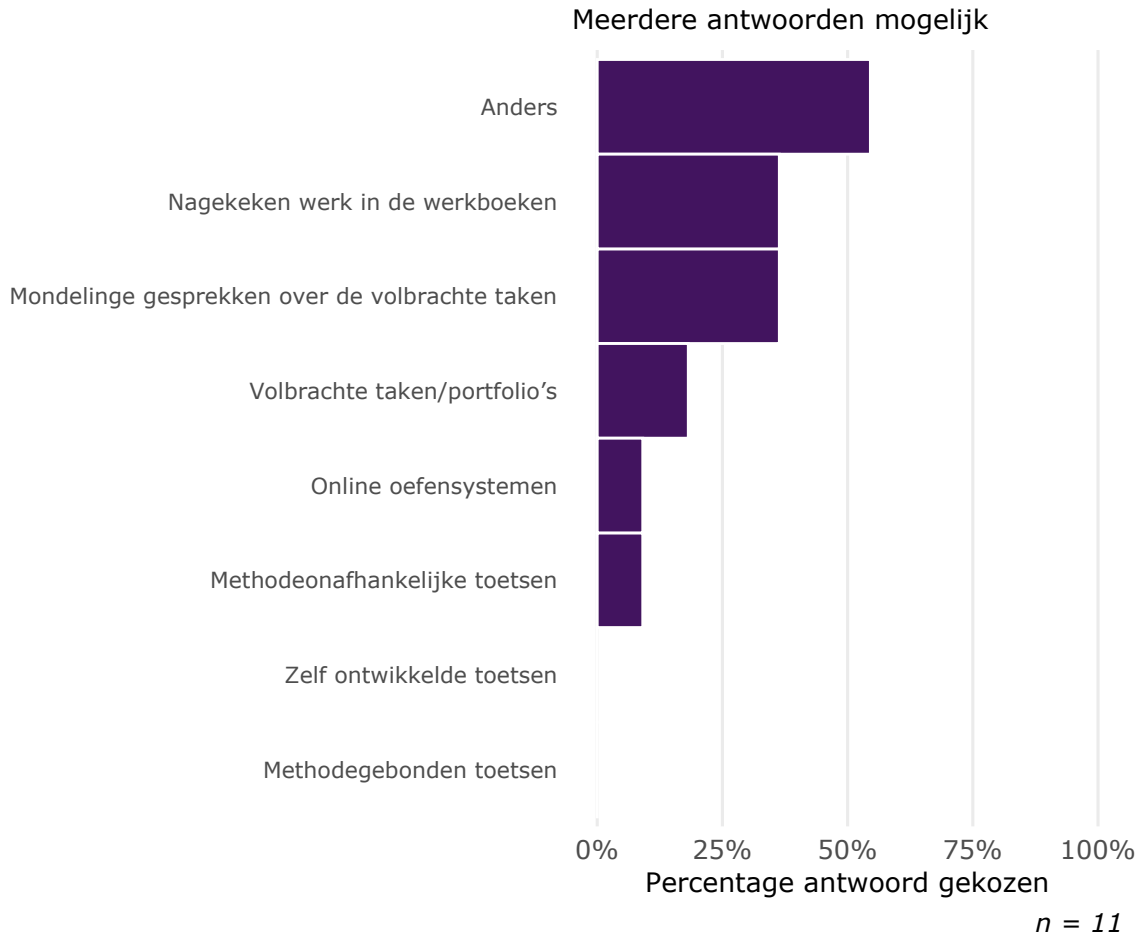
Op welke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling gevolgd bij leerlingen met alleen afstandsonderwijs?

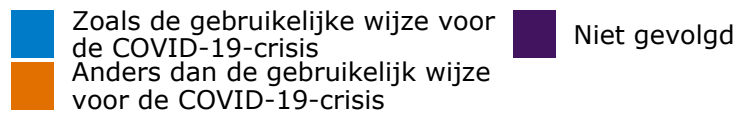
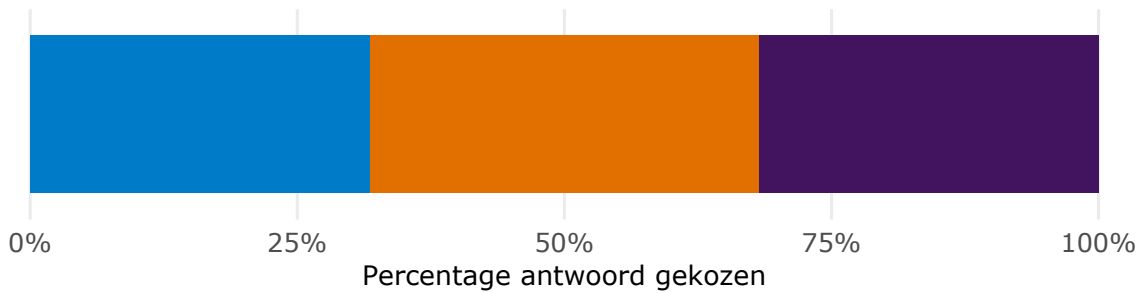
Op welke gebruikelijke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling met alleen afstandsonderwijs gevolgd?

Op welke nieuwe wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling met alleen afstandsonderwijs gevolgd?

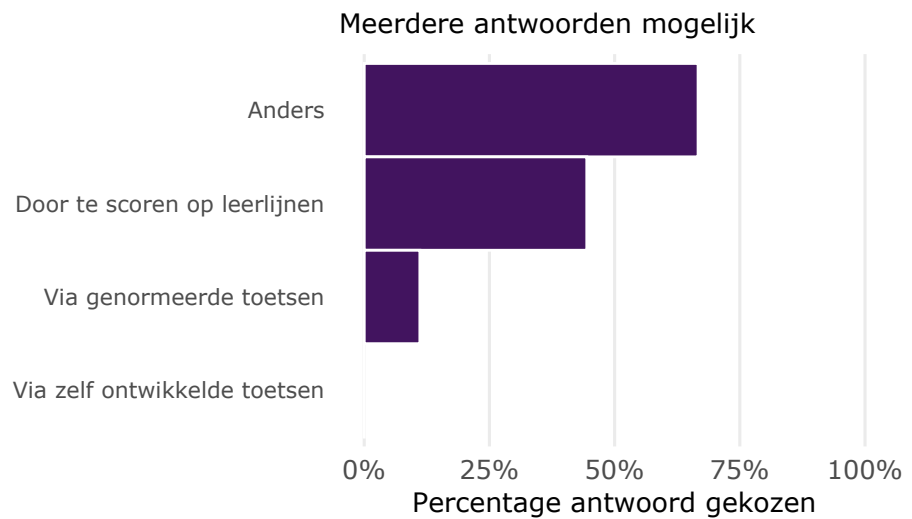

Op welke wijze wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen gevolgd bij leerlingen met alleen afstandsonderwijs ?

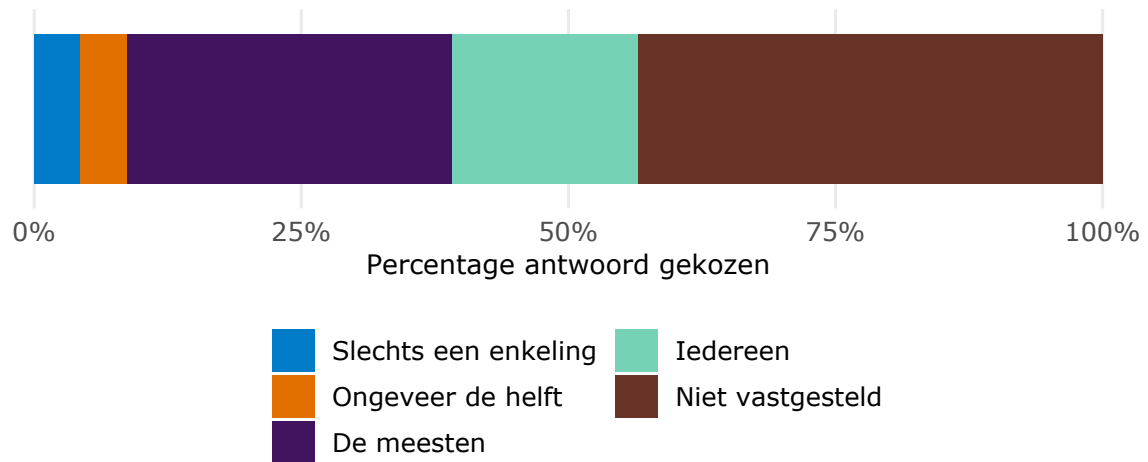
n = 22

Op welke gebruikelijke wijze wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerling met alleen afstandsonderwijs gevolgd?

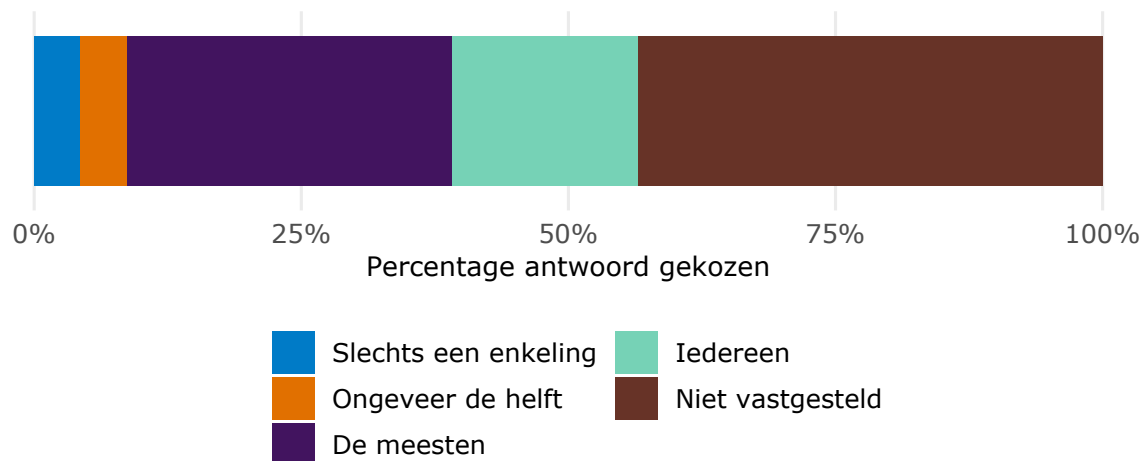
n = 9

Welk deel van de leerlingen met alleen afstandsonderwijs kan dit schooljaar nog het streefniveau voor taal uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

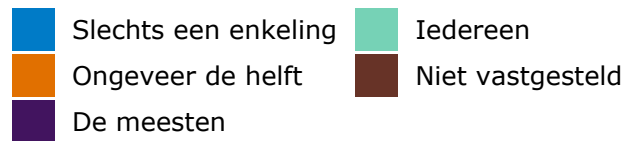
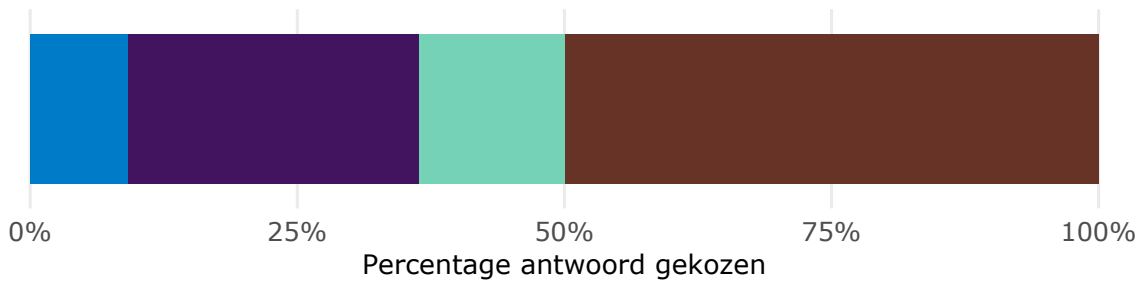
n = 23

Welk deel van de leerlingen met alleen afstandsonderwijs kan dit schooljaar nog het streefniveau voor rekenen/wiskunde uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

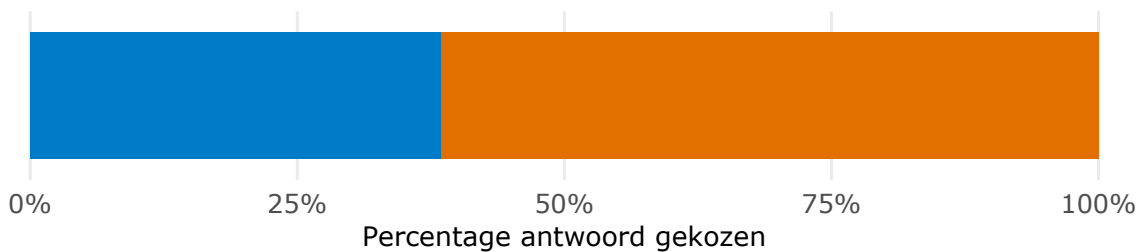
n = 23

Welk deel van de leerlingen met alleen afstandsonderwijs kan dit schooljaar nog het streefniveau voor sociale ontwikkeling uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

n = 22

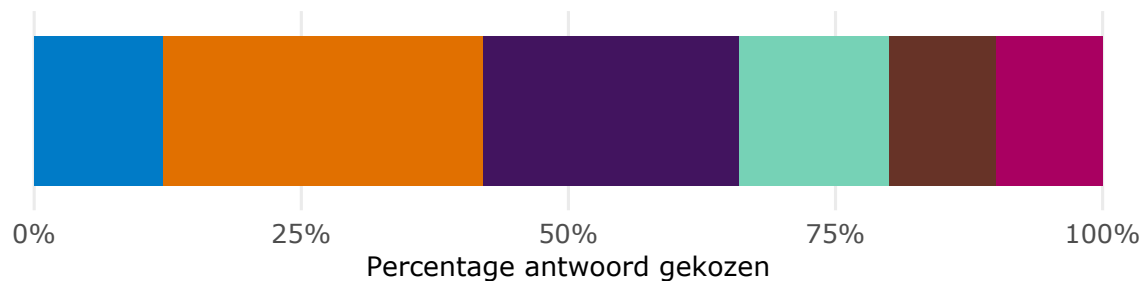
Heeft de school een ingroeiplanning gemaakt voor leerlingen die geleidelijk aan volledig naar school komen?

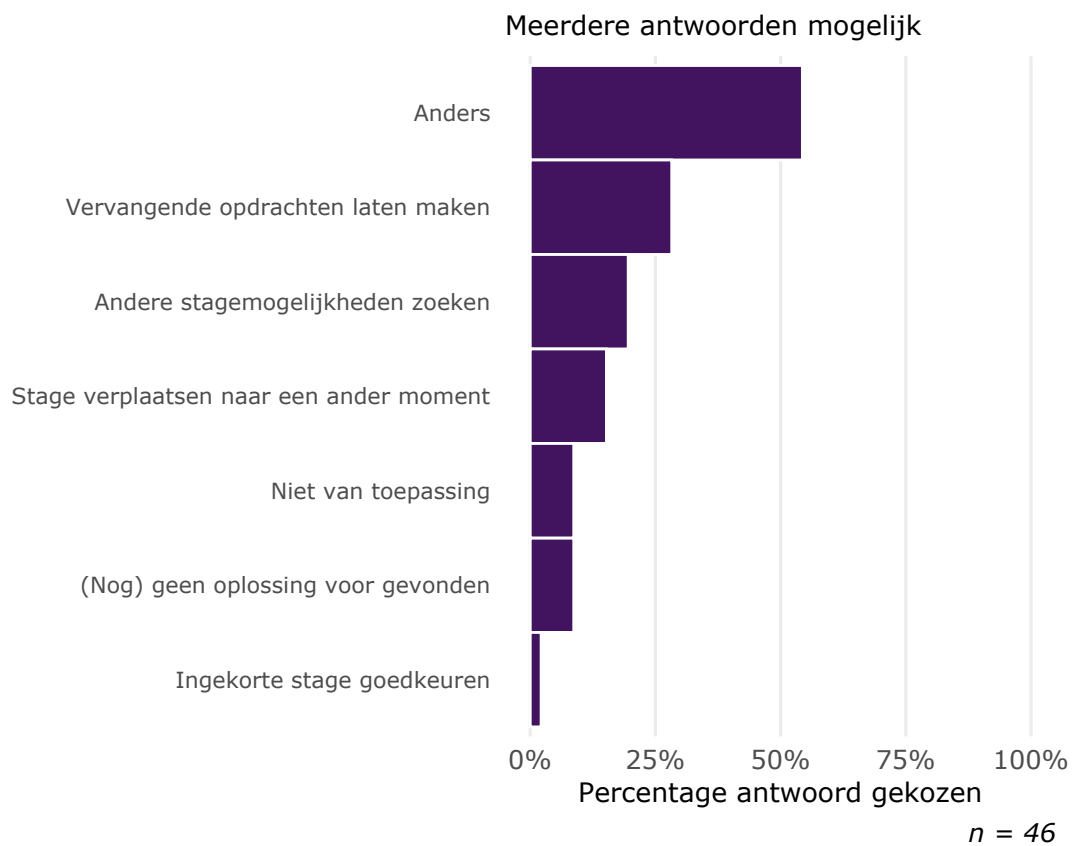
n = 26

Stages

Indien van toepassing: Welk deel van de leerlingen die hun stage moesten stopzetten i.v.m. de gevolgen van COVID-19, heeft het intussen weer opgepakt?

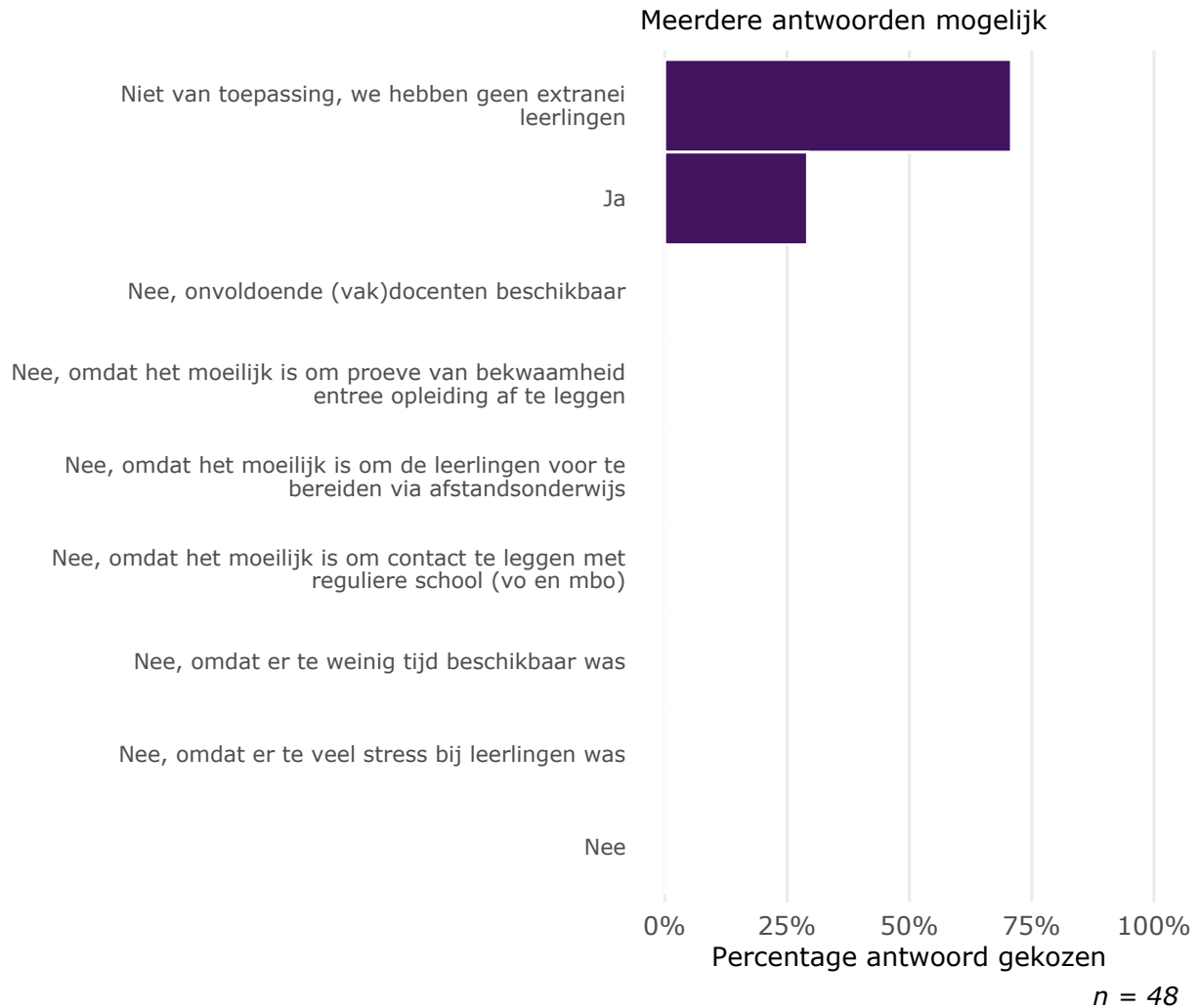

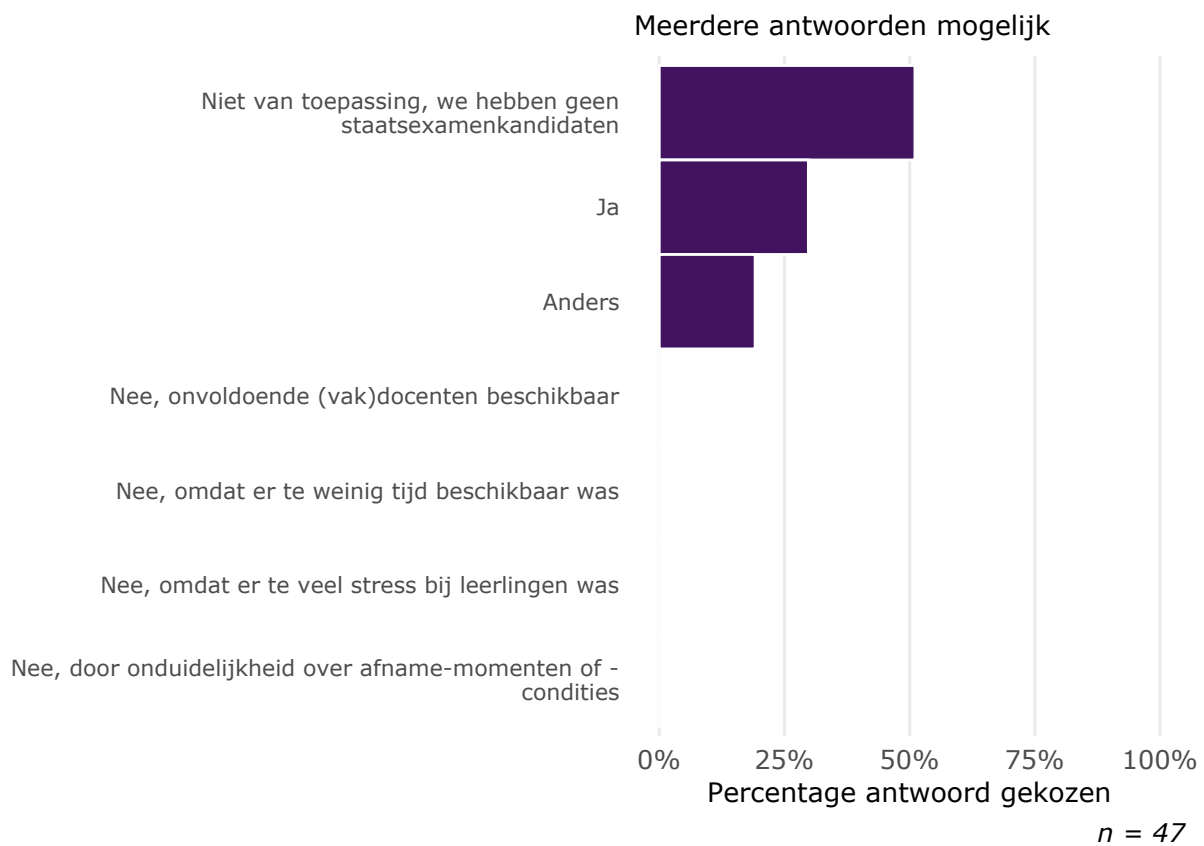
n = 50

Indien van toepassing: Indien leerlingen hun stage niet konden oppakken, welke alternatieven heeft de school toen geboden?

Examens

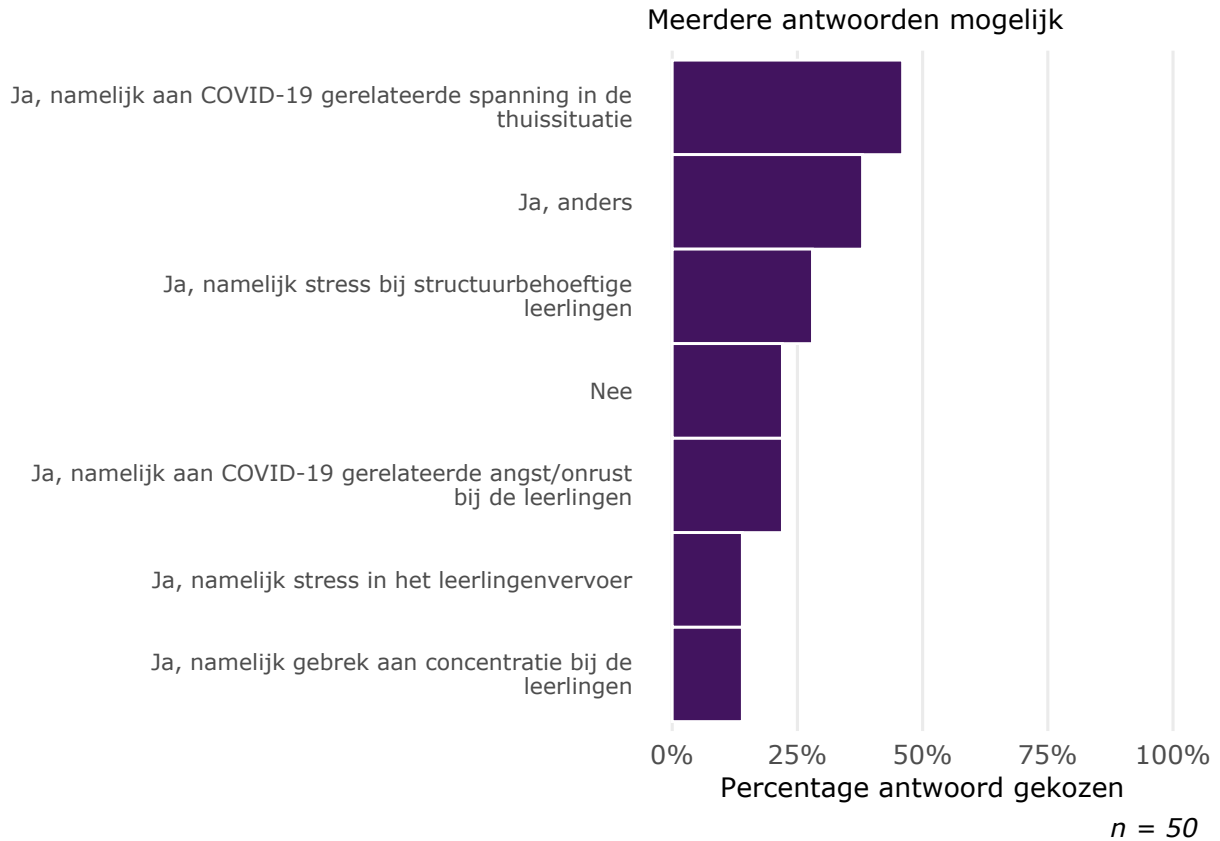
Indien van toepassing: Is het de school gelukt om het schoolexamen voor de extranei examenleerlingen goed af te ronden?

Indien van toepassing: Is het de school gelukt om de staatsexamenkandidaten het traject voor het staatsexamen goed te laten afronden?

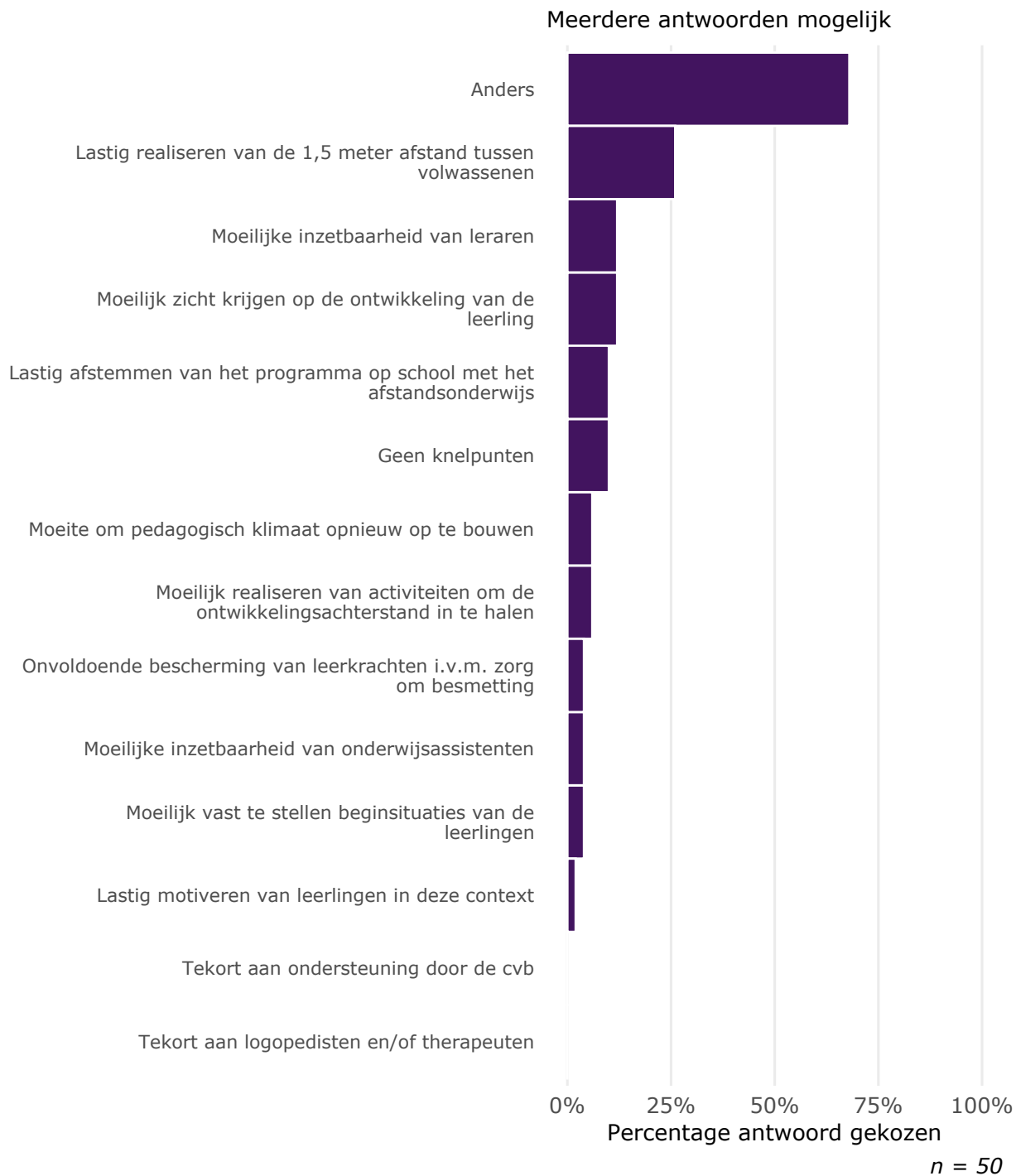
Sociale veiligheid

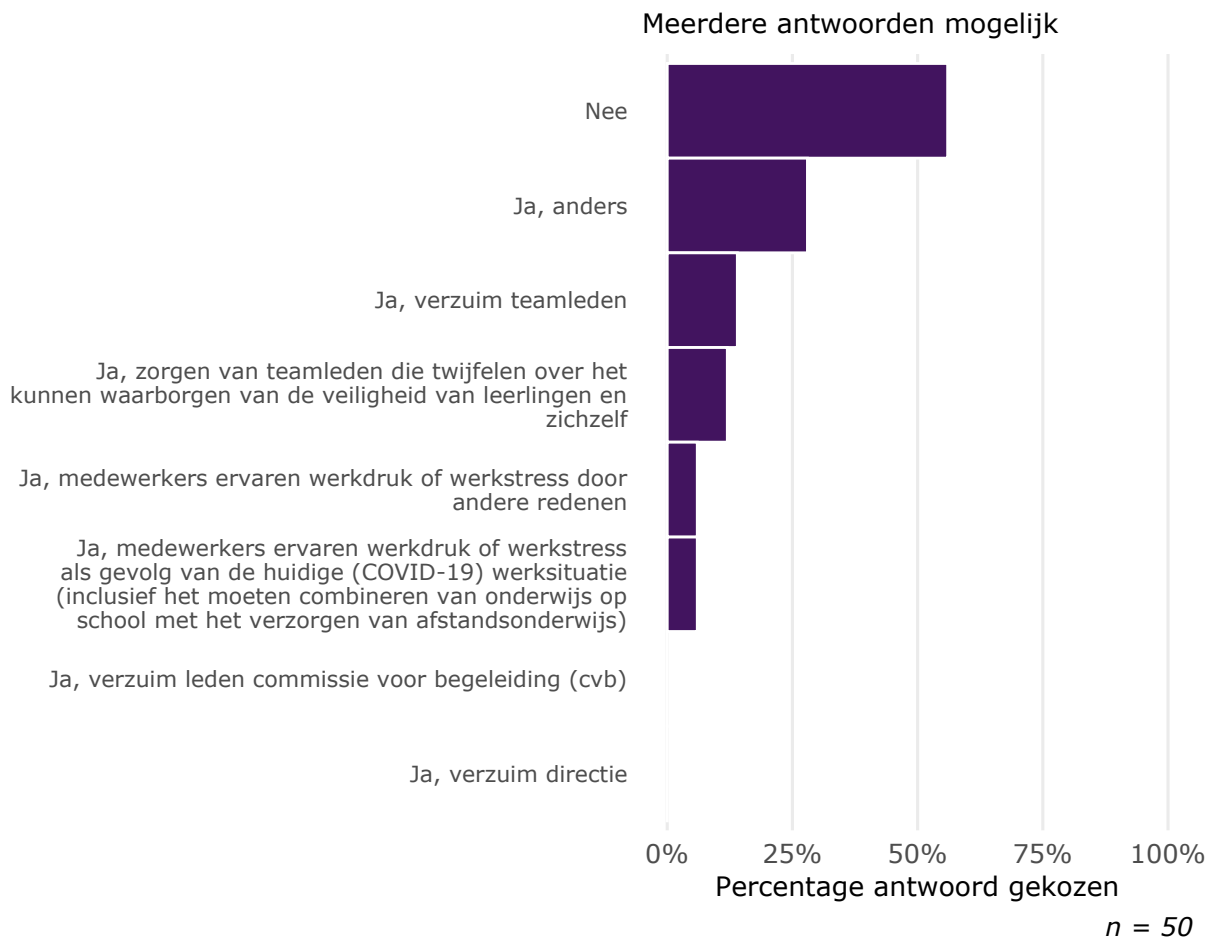
Ziet de school in tijden van COVID-19 meer en/of andere risico's voor de sociale veiligheid van de leerlingen?

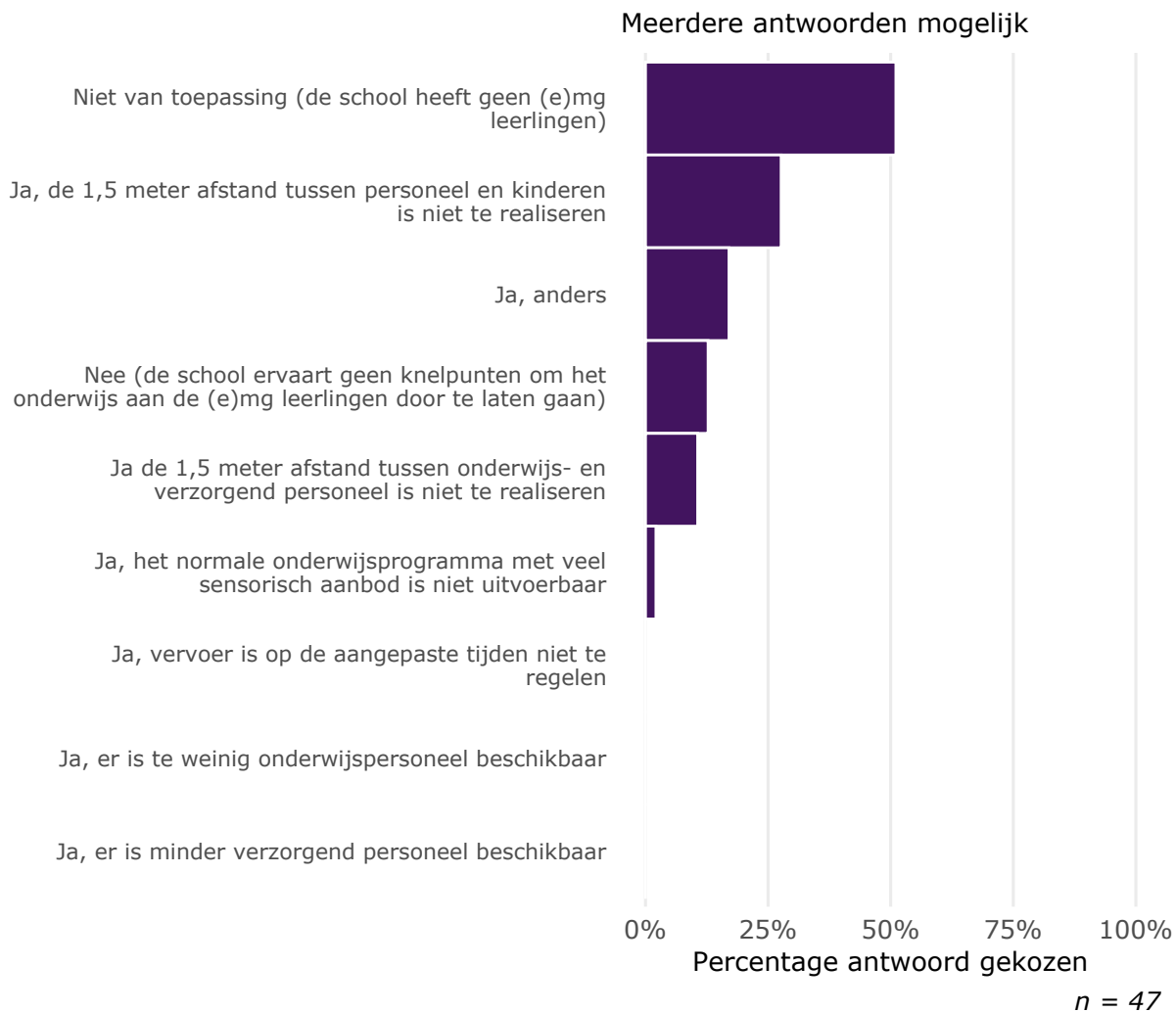
Knelpunten

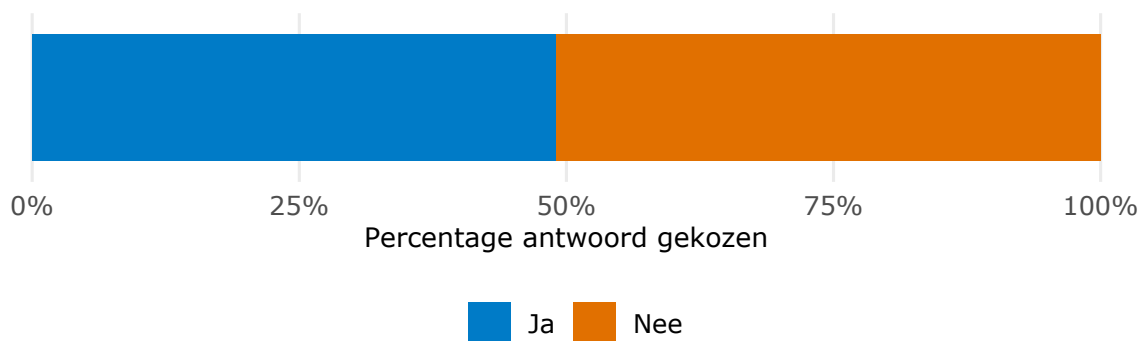
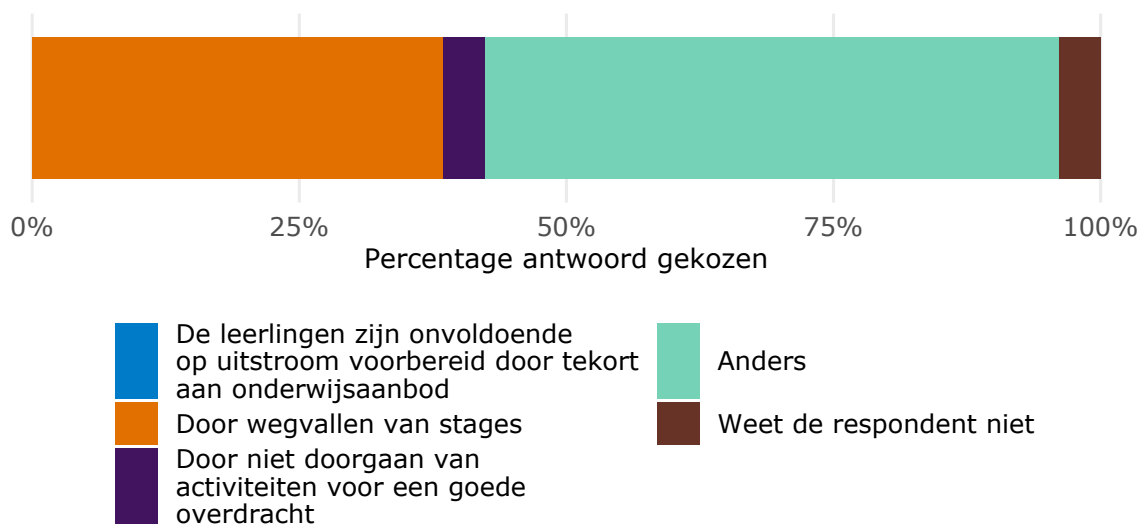
Welke knelpunten ervaart de school bij het verzorgen van onderwijs op school sinds 2 juni?

Ervaart de school op dit moment personele knelpunten?

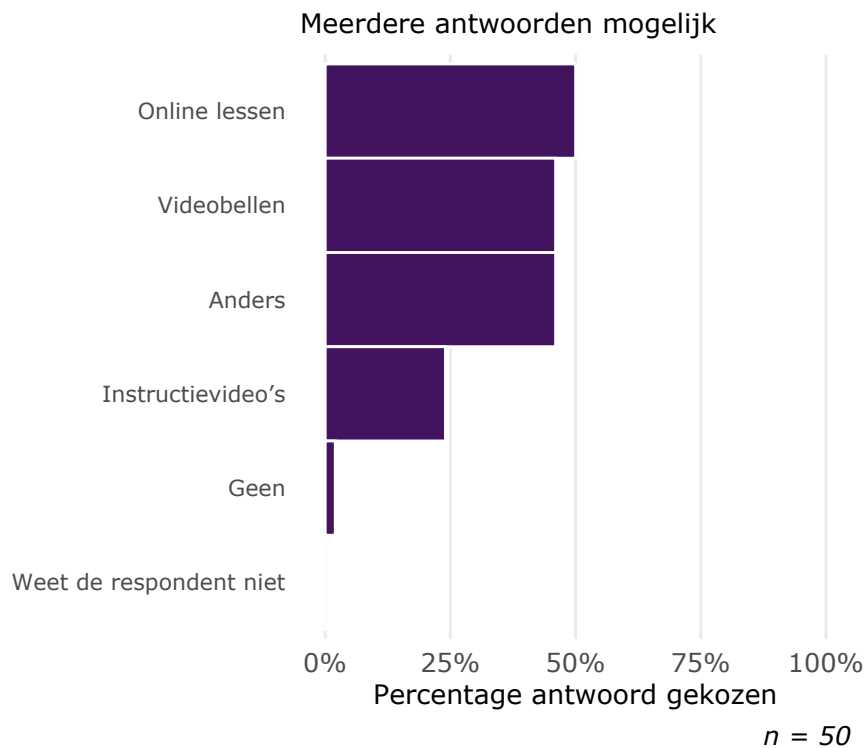
Met 'verzuim' bedoelen we hier al het verzuim, incl. afwezigheid i.v.m. ziekte, zorgtaken, en het behoren tot een risicogroep

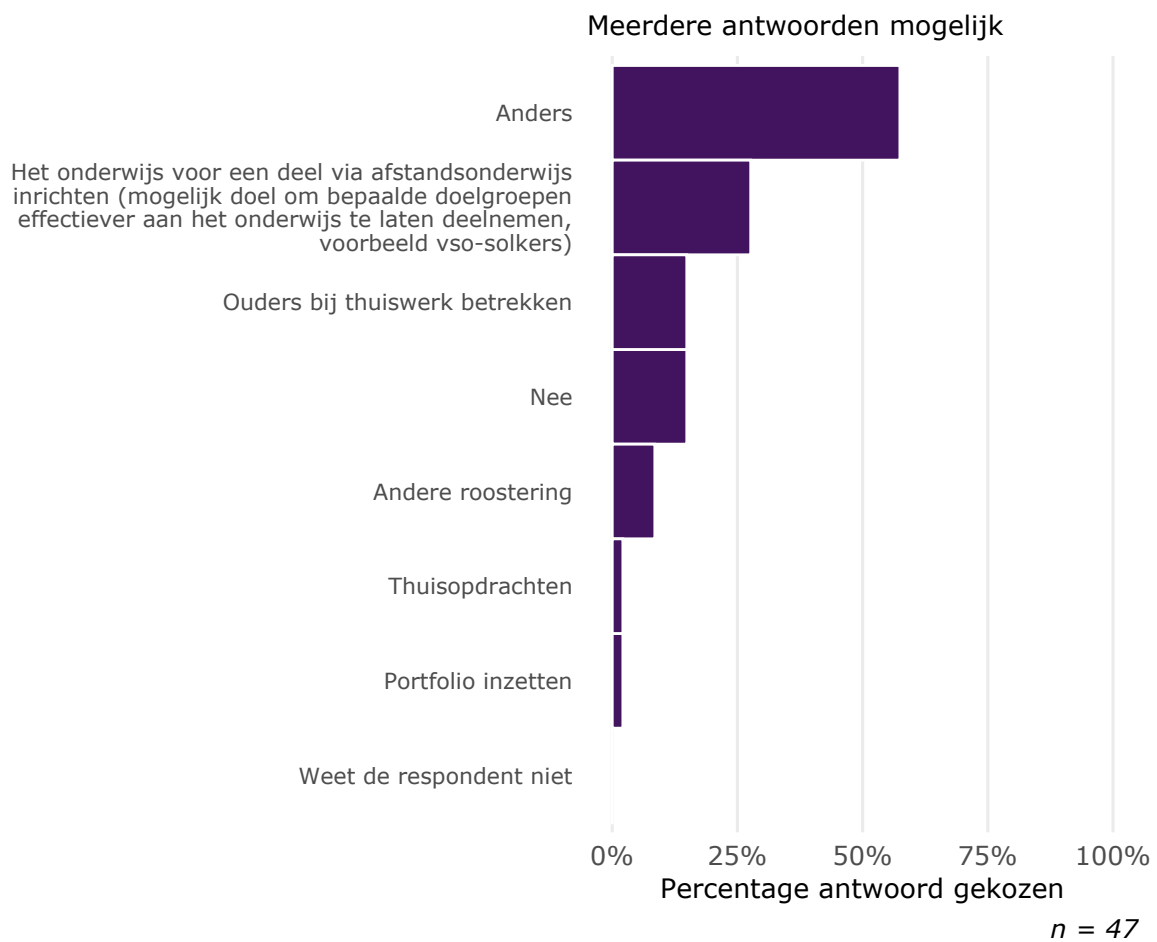
Indien de school een (e)mg populatie heeft: Ervaart de school knelpunten om het onderwijs aan de (e)mg leerlingen te laten doorgaan?

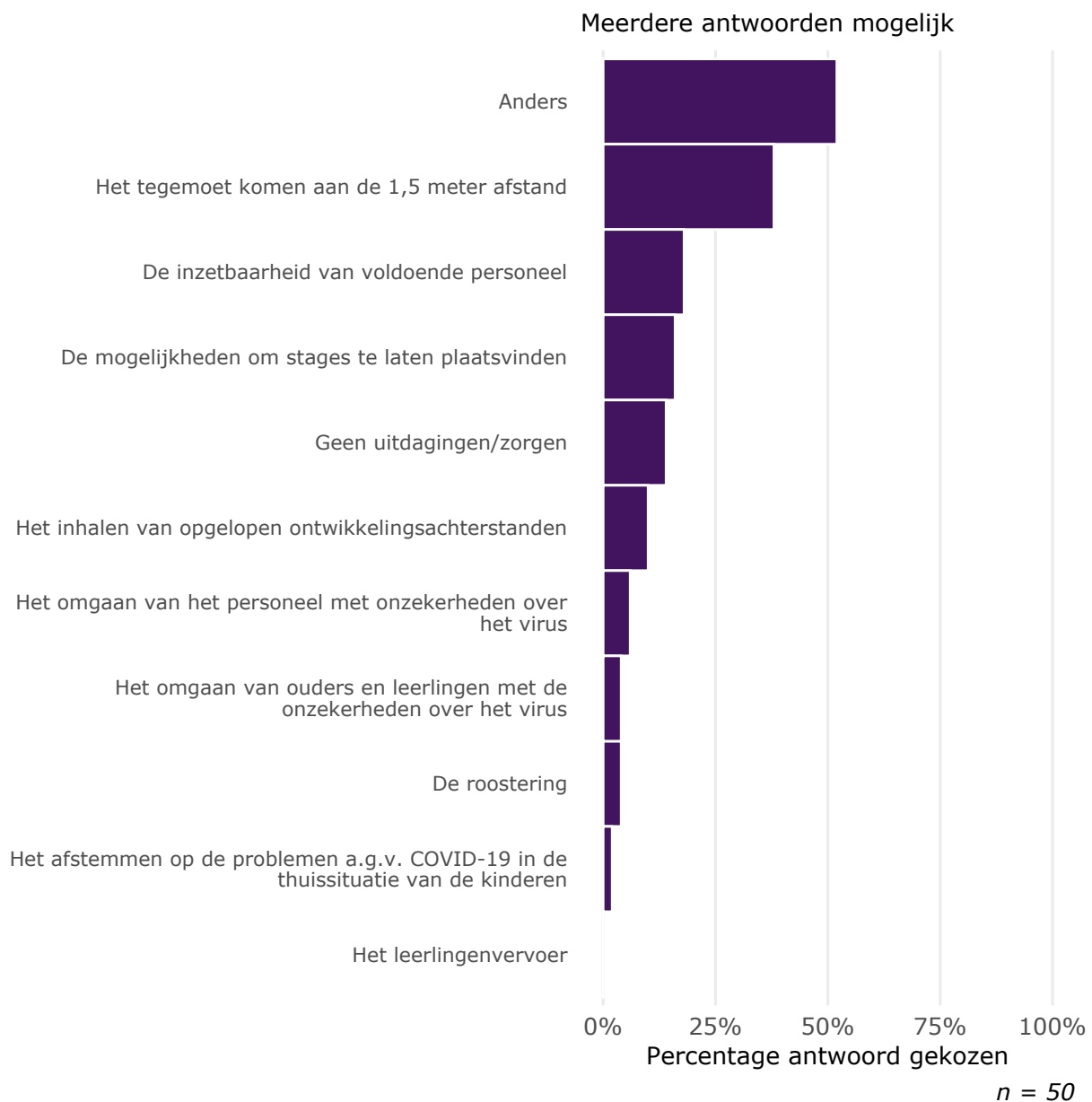
Ervaart de school knelpunten om schoolverlaters van de profielen dagbesteding en arbeid conform hun ontwikkelingsperspectief te laten uitstromen?*n* = 49**Waarom ervaart de school knelpunten om schoolverlaters van de profielen dagbesteding en arbeid conform hun ontwikkelingsperspectief te laten uitstromen?***n* = 26

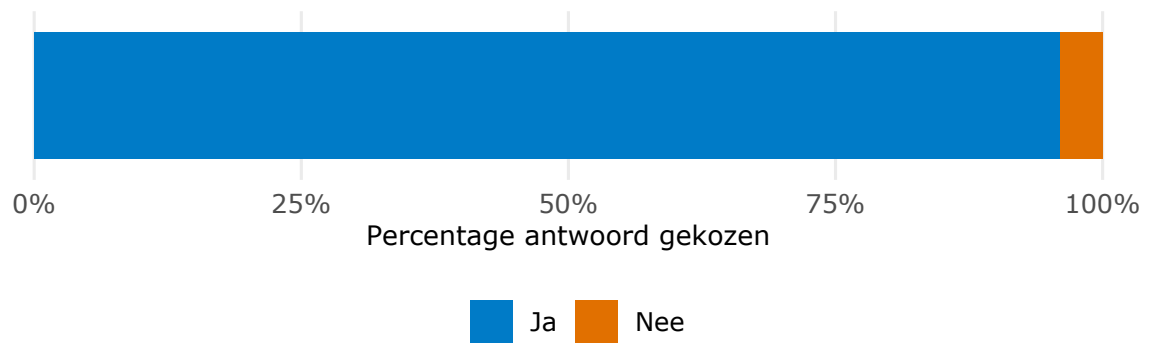
Toekomst

Welke digitale toepassingen bij de verzorging van het onderwijs ten tijde van COVID-19 zou de school ook in de toekomst (breder) willen inzetten?

Zijn er andere verworvenheden van het onderwijs ten tijde van COVID-19 die de school in de toekomst zou willen inzetten?

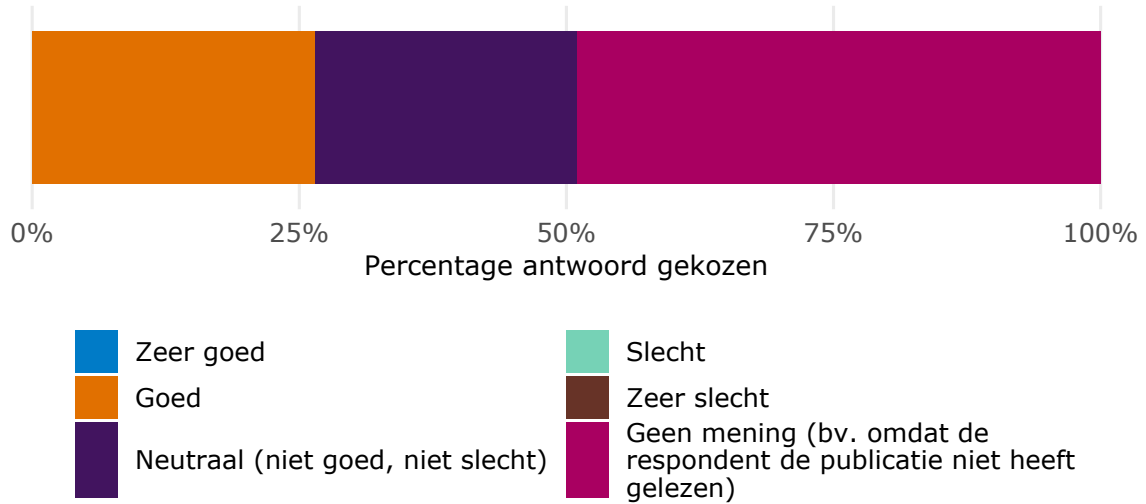
Wat ziet de school als uitdagingen/zorgen voor de start van het nieuwe schooljaar?

Bieden de landelijke protocollen de school voldoende houvast om met de uitdagingen/zorgen van het nieuwe schooljaar om te gaan?

n = 50

Terugkoppeling COVID-19-monitor

Hoe is de terugkoppeling op de website van de inspectie (de gepubliceerde resultaten) door de school ontvangen?

n = 49